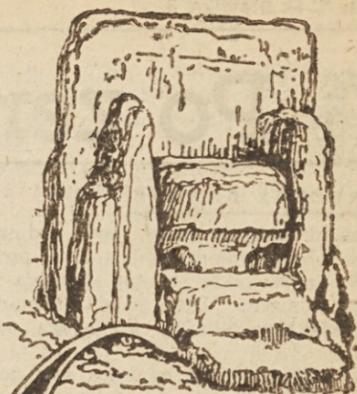

Koroška

Izdaja:
BRITANSKA OBVEŠČEVALNA SLUŽBA

Cena:
za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

Kronika

Leto III.

Celovec, 17. januarja 1947

Številka 3

Podeželje in šola

Med ustanovami, ki imajo na podeželju največ upliva, je brez dvoma šola.

Če pogledamo današnjo vaško šolo, smo si edini v sodbi, da je postala naša ljudska šola »pomeščanjena ljudska šola«. Ni pa prav, če vsled te naše sodbe mislite, da se ne strinjamo s tem, da se po podeželskih občinah gradijo vsem zahtevam lepote, pouka in zdravja ustrezajoča šolska poslopja? Kaj še! Smo, nasprotno, med najbolj vnetimi zagovorniki lepih, svetlih, suhih, snažnih in dobro z učili (učnimi pripomočki, kot so dobre slike, modeli itd.), preskrbljenih podeželskih šolskih zgradb. V tem oziru smo odločno tega mnenja, da kmečki otrok prav tako zasluži in ima prav tako pravico hoditi v moderne šolske stavbe, kot mestni. Zato zastopamo zahtevo, naj se povsod po deželi — brez ozira na to, ali je občina pretežno slovenska! — gradijo šolska poslopja po naj sodobnejših izsledkih šolske gradbene tehnike, pa naj bo občina sama s svojimi prebivalci tudi po davčni moči šibka. Tozadevna bremena naj deloma prevzamejo gospodarsko močnejše korporacije, kakor so okrajci, dežela in država. V tem pogledu delati razliko po imovitosti posameznih občin ali njih občanov bi bila velika in usodna napaka.

Pomeščanjena šola na kmetih torej ni tista, ki ima lepe, svetle in zdrave šolske prostore, kakor jih imajo take šole po mestih. Kaj torej?

Nekateri, drugače sicer neoporečni kmečki ljudje in njihovi zastopniki v raznih javnih zastopstvih in organizacijah, so takšnih misli, da sedanja ljudska šola na deželi ni dobra glede na učni načrt. Pravijo, da se dandanes otroci učijo v osnovni šoli vseh mogočih nepotrebnih reči, a vse premalo tistega, kar bi jim pozneje v življenju kot kmečkim ljudem prav prišlo. Prepričani so, da bi bilo v ljudski šoli treba otroke bolj učiti umnega kmetovanja, kot pa raznih »neumnosti«; kaj si pod »neumnostmi« predstavljajo, ni mogoče točno povedati, ker so o tem mnenja različna.

Ali bi bilo tedaj umestno, podeželsko ljudsko šolo predrugačiti z ozirom na učno snov in učni načrt, da bi se na ta način »zajezilo« pomeščevanje kmečkih otrok in poznejši beg z dežele v mesta?

Tudi s tem nismo zadeli žeblja na glavo! Narobe. Ljudska šola ni nobena poklicna šola (Berufsschule), marveč je to ustanova, ki polaga osnovne temelje splošne ali obče izobrazbe. Zato glede učne snovi in učnih načrtov ni treba velikih razlik med mestno in podeželsko ljudsko šolo. Ze iz davnih časov je naloga te šole, da nauči otroka brati, pisati, računati in krščanskega nauka. To njeno nalogo je odločno naglasil tudi eden največjih slovenskih vzgojnikov, naš škof Anton Martin Slomšek, ki se ga tudi Korošci s hvaležnostjo in ljubeznijo spominjamo. Nobenega dvoma ni, da bi kakšno koli pretirano uvažanje kmetijsko-strokovnih in gospodarskih predmetov v učni načrt podeželske ljudske šole pravilni izobrazbi kmečke mladine več škodovalo kot pa koristilo. O tem važnem problemu bomo pozneje še bolj izčrpno spregovorili. Na tem mestu se ga moremo le mimogrede dotakniti. Je pa zelo važna stvar, da so tudi naši kmečki starši o tem vprašanju zadostno poučeni.

Vzroka za pomeščevanje tedaj tudi v učnem načrtu ne najdemo v tisti obliki in važnosti, da bi se bilo treba proti njemu odkrito in odločno postaviti.

Vsi največji vzgojeslovci in vsi ostali pametni ljudje vedo, da končno ni ne učni načrt, ne način poučevanja (učna metoda) tisti odločilni činitelj pri pomeščevanju kmečkih otrok — pač pa duh, o zračje, ki vlada v šoli. In to o zračje ustvarja učitelj.

Za slovensko ljudstvo na Koroškem je

Londonaska konierenca

Priprave za mirovno pogodbo z Avstrijo in Nemčijo

V torek se je pričela v Londonu konferenca namestnikov zunanjih ministrov Velike Britanije, Združenih držav, Sovjetske zveze in Francije, ki bodo razpravljali o osnutkih mirovne pogodbe z Nemčijo in Avstrijo. Ob začetku konference je govoril britanski zunanji minister Bevin, ki je v svojem govoru zahteval tako mirovno pogodbo z Nemčijo, ki bo Nemčiji za vse čase vzela možnost vojaškega podviga. Za Avstrijo je zahteval pogodbo, ki ne bo omejevala gospodarskih odnosov med Avstrijo in sosednjimi državami ter dodal, da se bo Velika Britanija borila za svobodno plovo po Donavi, kar naj bi bila osnova miru v vzhodni Evropi.

Minister Bevin je rekel med drugim: »Miru ni mogoče doseči kar v trenutku. Zanj je treba mnogo priprav in temeljitega dela. Ves svet upa, da bodo londonaska in moskovska določila tako trdna in popolna, da se ne bo treba stoletja bati nove vojne.

Vsi želimo, da bi ne bilo Nemčiji nikdar več mogoče, povzpeti se do ponovne vojaške sile. Moja največja skrb je misel, da bi si mogla Nemčija ponovno pridobiti svojo vojaško moč.

Naša naloga je tudi, da napravimo z Avstrijo pogodbo, ki ji bo, kot državi med Vzhodom in Zahodom, omogočevala vršiti njeno poslanstvo.

Kaj zahteva o. od Nemčije?

Mnogo držav je že pred pričetkom konference v Londonu poslalo zastopnikom zunanjih ministrov svoje zahteve, ki jih imajo do Nemčije, oziroma Avstrije.

Poljska zahteva pred vsem dokončno potrditev meje na Odr in nekaj manjših popravkov meje. Češkoslovaška zahteva pre-

stavo meje nekako 15 km v notranjost Nemčije in to iz strateških ozirov. Danska ne zahteva nobenega ozemlja, pač pa zahteva vse ugodnosti za dansko manjšino, ki prebiva v južnem Schleswig-u. Nizozemska zahteva nekaj važnih ležišč premoga in olja, ki so sedaj v Nemčiji. Belgija želi nekaj manjših sprememb na meji. Vse te države postavljajo razen tega še dalekosežne gospodarske zahteve. Pridružujejo se jim še Jugoslavija, Grčija in Luxemburg.

Precejšnje so tudi zahteve Francije. Francija zahteva pred vsem, da se Sarsko področje v gospodarskem pogledu priključi Franciji, politično pa pripada še nadalje Nemčiji. Razen tega zahtevajo Francozi federativno ureditev Nemčije. Ruhrsko področje naj preide pod mednarodno nadzorstvo.

Kot je izjavil britanski zunanji minister Bevin, so Britanci pripravljani podpreti francosko stališče, vendar se ne morejo strinjati s Francozi v zadevi Rheinskega in Ruhrskega področja.

Jugoslovanske zahteve

London, 16. januarja (Reuter). V Londonu so objavili jugoslovanske zahteve namirovno pogodbo z Avstrijo, zaradi katere so se v Londonu sešli zastopniki štirih zunanjih ministrov.

Zahteva vsebuje združitve Slovenske Koroške in slovenskih delov Štajerske v zahodni Avstriji z Jugoslavijo in varstvo narodnih pravic Hrvatov, ki žive v Burgenlandu.

Ozemlje, ki ga zahteva Jugoslavija obsega 2.470 km² Koroške, na katerem živi 180.000 prebivalcev. Zahtevano ozemlje štajerske znaša približno 130 km² in ima 10.000 prebivalcev.

Kot poročajo iz Londona je Jugoslavija v svoji zahtevi do Avstrije navedla smerice, po katerih naj bi se preprečila nadaljna germanizacija Hrvatov, ki žive v Burgenlandu. Te so: 1. Narodnostne pravice Hrvatov je treba zajamčiti s posebnimi določbami, ali 2. zamenjati Hrvate za Avstrijce, ki bi prišli z novo mejo med Jugoslavijo in Avstrijo pod jugoslovansko oblast.

vprašanje učitelja zelo pereče v dveh ozirih: 1. v pretežno slovenskih šolah in razredih bi moral biti učitelj — Slovenec, ne pa samo za silo slovensko govoreči učitelj; 2. v podeželskih šolah, kakršne so v veliki večini vse ljudske šole za slovenske otroke, naj bi bil učitelj po možnosti sam podeželski otrok, doma na kmetih.

Kakor torej vidimo, se vprašanje bega z dežele v zvezi z ljudsko šolo, vrti okoli učitelja. O tem ne more biti prav nobenega dvoma! Učitelj je duša vsake šole, kakor je duša fare župnik, ali kakor sta duša družine oče in mati. Če nam je res kaj na tem, da bomo imeli od naše šole čimveč koristi, moramo predvsem skrbeti za dober učiteljski naraščaj.

prav so se že pred tem dogovorili, da avstrijska vlada ne bo obvezana predložiti svojega stališča tudi pisмено, če tega ne želi.

Opolnomočenci zunanjih ministrov imajo v programu tudi zaslišanje stališč naslednjih držav: Jugoslavije, Poljske, Kanade, Avstralije in Južne Afrike.

Poleg teh petih držav, bo imela besedo tudi avstrijska vlada. Britanski opolnomočenec lord Hood, ki predseduje konferenci, je predlagal, da naj bodo avstrijski zastopniki navzoči pri zaslišanju drugih držav. To stališče pa ni bilo sprejeto, čeprav se konferenca strinja s kompromisnim predlogom francoskega opolnomočenca Couve De Murville, po katerem naj bi zastopniki v slučaju potrebe pripustili avstrijske zastopnike, da podajo svoj odgovor na izvajanja manjših zaveznih držav.

Zastopniki zunanjih ministrov so nato razpravljali o obliki bodoče avstrijske pogodbe. Za osnovo so vzeli britanski predlog, ki pa bo, kot je izjavil britanski zastopnik, tekom razgovorov še spremenjen, vendar bo služil kot osnova za pogodbo.

Ameriški opolnomočenec general Mark Clark, je umaknil ameriški osnutek za pogodbo, ker ga hoče ameriška vlada še popraviti. Ruski opolnomočenec Teodor Gusev ima namen objaviti mnenja svoje vlade med potekom pogovorov. Ko se je skupščina po dve in pol urnem zasedanju razšla, da se zbere jutri, so še vedno razpravljali o tem, katere sile naj bodo pri pogodbi udeležene. Ruski opolnomočenec je predlagal naj se najprej omenijo Veliki štiri in Avstrija in dajo drugim zainteresiranim državam priložnost, da se jih navede v dodatni klavzuli. Britanski opolnomočenec je predlagal, naj najprej navedejo število drugih držav, med temi Jugoslavijo in Češkoslovaško ter britanske dominjone.

London, 16. januarja (Reuter). Najvažnejše točke pri predstojajočih pogovorih za pogodbo z Avstrijo se bodo po mnenju političnih opazovalcev v Londonu raztezale na sledeča vprašanja: Jugoslovanske zahteve po ozemlju na Koroškem, možna omejitev avstrijske suverenitete, hitra delitev avstrijskega gospodarstva iz zveze nemškega gospodarskega življenja, ki je pogoj za dolgotrajno avstrijsko neodvisnost in pa problem plovo po Donavi. Bržkone se bodo pri pogovorih o mejnih vprašanjih bavili tudi z zajamčenjem mednarodnih jamstev za pravice manjšin katerim v principu ne more ugovarjati niti avstrijska vlada niti kdo drugi. To jamstvo pravic manjšin bi imelo svoje mesto med vsemi jamstvi za vzdrževanje demokratičnih metod in čuvanje individualnih pravic.

AURIOL — PREDSEDNIK FRANCIJE

Versailles, 16. januarja 1947 (United Press). V zgodovinski versailski zgradbi, sta se zbrala danes oba doma francoskega parlamenta, da bi izvolila novega predsednika francoske republike.

Od 883 glasov je dobil socialist Auriole 452 glasov in s tem za deset glasov presegel absolutno večino.

Drugi kandidatje so dobili: Auguste Champetier de Ribes (Kat. rep. tranka) 242 glasov.

Julius Gasser (L. zv.) 122 glasov. Michel Clemenceau (Rep. s str.) 60 glasov in ostali 7 glasov.

Pri glasovanju ni bilo nobenega vzdržanja niti nepravilno izpolnjene glasovnice.

Po zemeljski obli

ZDRUŽENE DRŽAVE

Dogodek, ki je našel svoj odmev ne samo v Združenih državah, temveč po vsem svetu, je vsekakor odstop bivšega zunanjega ministra Byrnesa in imenovanje generala Marshalla za njegovega naslednika.

Odstop zunanjega ministra sam na sebi verjetno ne bi vzbudil toliko živahnega razpravljanja, če ne bi prišel v času, ko se na svetovni pozornici obravnavajo važna in zapletena vprašanja svetovne politike. Če bi kdo že pričakoval odstop zunanjega ministra Byrnesa, se tega gotovo ne bi nadejal tik pred moskovsko konferenco. Prezident Truman je moral imeti pač dovolj tehten razlog, da je v tem času pristal na zamenjavo zunanjega ministra. Politični opazovalci sicer trdijo, da imenovanje Marshalla ne pomeni spremembe ameriške zunanje politike, vendar si človek težko misli, da bi samo zaradi notranje političnih razmer odpoklicali generala Marshalla iz Kitajske.

»New York Times« piše v svojem uvodniku o spremembi v zunanjem ministrstvu, da je bila takojšnja potrditev imenovanja generala Marshalla za zunanjega ministra dramatična akcija, ki so jo organizirali pod vodstvom republikancev, da bi svetu spontano pokazali ameriško enotnost v zunanji politiki. List dostavlja, da je politika edinstvi najboljši odgovor vsem špekulacijam doma in v tujini, da bo prišlo s spremembo v najvišjem uradu, tudi do spremembe politike.

Londonški »Times« pravi, da je Byrnes s svojim odstopom ponovno pokazal visoki čut za javno dolžnost. O Marshallu pa pravi, da je na Kitajskem na lastne oči spoznal posledice neskladnosti med Sovjetsko zvezo in Združenimi državami. Svoje razumevanje za Veliko Britanijo je pokazal že med vojno pri delu v skupnem glavnem stanu.

SOVJETSKA ZVEZA

Sodeč po pisanju sovjetskih časopisov, bi človek mislil, da tudi Sovjeti ne smatrajo nedavnega obiska maršala Montgomeryja, zgolj kot prijateljskega. Med svojim par dnevnim bivanjem v Sovjetski zvezi, si je maršal Montgomery ogledal številne vojaške naprave in vojaške šole v Moskvi. Po njegovi izjavi je našel med vodilnimi častniki sovjetske vojske tudi veliko število prijateljev. Montgomery je bil sprejet tudi pri Stalinu, ki je njemu na čast priredil tudi večerjo. Diplomatski krogi menijo, da bo Montgomeryjev obisk mnogo pripomogel k poglobitvi odnošajev med Sovjetsko zvezo in Veliko Britanijo.

Poročevalec britanskega zunanjega ministrstva je potrdil vest, da je Sovjetska zveza zahtevala spremembo pogodbe o Spitzbergh, ki sta jo sklenili leta 1920 Sovjetska zveza in Norveška. Sovjetska zveza namerava zgraditi na tem otočju oporišče za civilno letalstvo. Kot je znano, sta se Sovjetska zveza in Norveška v jeseni leta 1944 načelno sporazumeli o reviziji pogodbe o Spitzbergh iz leta 1920.

Kot poročajo iz New Yorka, bi se Združene države uprle vsaki spremembi pogodbe, ki urejuje razmere na Spitzbergh, če bi bila ta storjena brez njihove vednosti in privolenja. Isto bi storila tudi Velika Britanija, ki ima pri tem otočju še večji interes kot Združene države.

ITALIJA

Izredna napetost v italijanski politiki, je koncem preteklega tedna dosegla svoj višek v izstopu desničarskega dela socialistov iz socialistične stranke. Vodja desnega krila socialistov je Giuseppe Saragat, ki je po izstopu iz stranke odstopil tudi kot predsednik ustavodajne skupščine. Saragat je ustanovil novo politično stranko, vendar še trenutno ni objavil podrobnega programa novoustanovljene stranke.

V zvezi z napetostjo v socialistični stranki Italije, je italijanski ministrski predsednik Alcide de Gasperi, ki je trenutno v Ameriki, izjavil, da lahko ta napetost vodi do vladne krize. Določnejše izjave pa o notranjopolitičnem stanju v Italiji ni hotel dati.

O tržaškem vprašanju je De Gasperi dejal, da si je Italija prizadevala pridobiti Trst za se, pa žal ni uspela v svojem stremljenju. Rekel pa je, da še obstoja upanje, ker smatra sedanjo rešitev tržaškega vprašanja le kot prehodno.

JUGOSLAVIJA

Kakor poroča Tanjug, bo najvažnejša naloga v gradbenih delih, ki jo bo jugoslovanska mladina morala rešiti v letu 1947, gradnja »mladinske proge« šabac Sarajevo. Jugoslovanska mladina bo svoje delo nudila prostovoljno za gradnjo nove železniške proge. Ta normalnotirna proga,

katero bodo dovršili še v tem letu, bo dolga 237 km ter bo na njej 37 železniških postaj. Skupna dolžina predorov na tej progi bo znašala 2000 m. Zgraditev 800 m dolgega mostu preko Save predstavlja najtežjo nalogo, ki jo bo jugoslovanska mladina morala rešiti pri gradnji te proge. Ravno tako predstavljajo težak problem štirje mostovi preko reke Bosne ter dolgi predor pri mestecu Vranduk.

Nova železniška proga se bo vila večinoma po dolini reke Bosne, katera je bogata na rudnikih železa ter obširnih premogovnih ležiščih, katerih do zdaj ni bilo mogoče zadostno izkoriščati zaradi prevoznih težav. Nova železniška proga bo omogočila izkoriščanje teh rudnikov ter tako pospešila v znatni meri industrijalizacijo dežele. Ta železniška proga bo tudi prispevek k razvoju industrije lesa ter cementa, na kateri nudi to področje še posebno ugodne razvojne pogoje.

Po pisanju »Slovenskega poročevalca« je tudi v Sloveniji prehranjevalno stanje bolj resno. Kot znano je Slovenija v pridobivanju prehrane pasivna in je bila že v predvojnih časih navezana na uvoz iz drugih delov Jugoslavije.

Po pisanju ljubljanskega dnevnika so krili v Sloveniji potrebo moke do žetve največ iz UNRRA-inih pošilk. Od avgusta dalje pa je Slovenija navezana izključno na jugoslovanski proizvod. Izredno suha letina ni izpolnila pričakovanj, zato je nujno varčevanje in modro gospodarjenje s pridelanimi zalozami.

Treba bo izvesti več ukrepov, ki bodo šli predvsem v teh smereh:

1. Treba je doseči, da bodo dobivali živilske nakaznice za moko samo tisti, ki imajo do njih pravico, se pravi taki, ki nimajo možnosti, da se sami oskrbe. Po dosedanjih ugotovitvah je bilo v Sloveniji izdanih najmanj 100.000 nakaznic preveč.

2. Izrabiti je treba vsa lastna sredstva. V ta namen je potreben takojšnji pregled obračunavanja presežkov žita.

3. Poostriiti je treba kontrolo nad mlino, ki jih je v Sloveniji nad tri tisoč.

»Vsi ti ukrepi bodo zagotovili, da pri nas nihče ne bo trpel lakote, da bo uveden red v prehrani in da bomo tako brez znatnejših težko prišli do nove letine. Ti ukrepi vlade in ljudskih oblasti bodo prav tako zaprli usta škodoželjnim sovražnim elementom, ki skušajo danes begati ljudstvo v napovedni o lakoti in drugih nesrečah. Z vestnostjo in varčnostjo bomo lahko gladko prebrodili vse težkoče«, pravi ob koncu pisec članka v »Slovenskem poročevalcu«.

JULIJSKA KRAJINA

Tržaški dnevnik »Glas zaveznikov« objavlja:

Vrhovni zavezniški poveljnik na Sredozemlju general William D. Morgan je bil v soboto na poslovnem obisku pri zavezniških oblasteh na področju Julijske Krajine. General Morgan bo v kratkem odpotoval v Združene države, kjer bo prevzel novo službeno mesto načelnika glavnega stana britanske vojske in člana mešane komisije pri glavnem stanu v Washingtonu. Na glavnem stanu Zavezniške vojaške uprave se je general Morgan sešel s člani preučevalne komisije štirih velesil, ki so že prispeli v Trst ter se razgovarjal z višjim častnikom za civilne zadeve polkovnikom Bowmanom.

Na tiskovni konferenci v Devinskem gradu je general Morgan izrazil svoje zadovoljstvo nad doseženim sporazumom o vprašanju Julijske Krajine.

General Morgan je povdaril, da zavisi bodočnost nove tržaške države v veliki meri od njene gospodarske blaginje. »Dajte ozemlju dobre možnosti na gospodarskem področju in politične težave se bodo same od sebe rešile«, je zaključil general Morgan.

NEMCIJA

Vsled mirnega vala, ki je pred tedni zajel Evropo in se razgrnil nad vso Nemčijo, je v Nemčiji mnogo ljudi zmrznilo. Samo v Hamburgu so našli trideset zmrznenih trupel. Da bi preprečili nadaljnje zmrzovanje ljudi, so se Amerikanci odločili, da odstopijo nekaj svojega premoga civilnemu prebivalstvu. Vsled pomanjkanja premoga so življenske razmere v Nemčiji, kot tudi drugod silno težke in resne. Zaradi prekinitve dela v večini obratov, je samo v Berlinu 180.000 delavcev brez zaposlitve. Ukinili so tudi železniški promet.

V nedeljo je govoril v Münchenu vodja nemške socialdemokratske stranke Schumacher, ki je podal pregled političnega in gospodarskega življenja Nemčije v preteklem letu. V ostrem tonu je obsodil za sedbene čete in rekel: »Zmagovalci so si gotovi naše hvalečnosti, vendar moramo reči, da so prišli v Nemčijo, ne da bi ve-

deli, kaj hočejo v njej prav za prav izvesti. Popolna zmaga pa pomeni popolno odgovornost. Vsaka misel, da bi mogla postati Nemčija sama od sebe nevarna svetu, je nesmisel. Možnost pa, da bi katera velesila izrabila Nemčijo v odnosih proti drugi velesili, ni daleč. Ob koncu je Schumacher dejal, da je treba nemški narod tako prevzgojiti, da ne bo več kot obstoječa nevarnost za svet, temveč le enakopraven član narodov.

FRANCIJA

Ministrski predsednik francoske vlade Léon Blum se je v torek v Londonu dalj časa razgovarjal z britanskim ministrskim predsednikom Attlee-jem in zunanjim ministrom Bevinom. Na čast francoskemu ministrskemu predsedniku je bil prirejen slavnostni sprejem pri Attlee-ju, katerega se je udeležil tudi britanski zunanji minister. V četrtek se je Léon Blum vrnil v Pariz, kjer se bo udeležil volitev novega predsednika francoske republike.

Po končanih razgovorih v Londonu so izdali uradno poročilo, iz katerega je razvidno, da bosta Velika Britanija in Francija podpisala zvezno pogodbo, ki ne bo v nasprotju določil Organizacije Združenih narodov. Britansko-francoska zveza naj bi bila jamstvo, da se ne bo Nemčija nikdar več podajala v napadalne manevre. Z druge strani pa se slišijo vesti, ki ta poročilo zanikujejo.

Drobne novice

Velika Britanija je pri Varnostnem svetu Organizacije Združenih narodov protestirala proti miniranju Krfskega preliva po albanskih silah.

Britansko veleposlanstvo v Rimu je zanikalo vesti, po katerih naj bi bilo v Italiji še 6.000 poljskih vojakov nekdanjega 2. poljskega armadnega zbora.

Britanske zasedbene oblasti v Nemčiji so izdale uradno poročilo, v katerem zanikajo vesti, da bi v britanskem področju Nemčije umrlo na stotine ljudi vsled mraza.

Narodno sodišče v Pragi je oprostilo bivšega ministrskega predsednika Malypetra, ki so ga obdolžili, da je podpiral fašizem.

Dne 11. januarja se je z letalom vrnil v Veliko Britanijo maršal Montgomery, ki je bil na obisku v Moskvi.

Švedski kralj Gustav je imel pri otvoritveni seji parlamenta govor, v katerem je povdaril, da so švedski odnosi do vseh držav zadovoljivi.

Na svoji seji 10. januarja so člani Varnostnega sveta Organizacije Združenih narodov soglasno sprejeli statut Trsta, ki so ga že predhodno odobrili zunanji ministri velesil.

V nedeljo so bile volitve v iranski parlament. Volilna udeležba je bila sorazmerno nizka.

Britanski veleposlanik v Varšavi je odpotoval v London na razgovore z zunanjim ministrom. Razgovori so verjetno v zvezi s predstojecimi volitvami na Poljskem.

Grška vlada se je pritožila pri Veliki Britaniji in Varnostnem svetu Organizacije Združenih narodov zaradi preleta tujih letal, ki naj bi po grških trditvah preletela grški teritorij in dovažala pomoč upornikom.

Pretekli petek je predsednik Združenih držav Severne Amerike, Truman, sprejel češkoslovaškega zunanjega ministra Jan Masaryka. Predsednik Truman se je z njim dalj časa prijateljsko razgovarjal.

V ponedeljek so pričeli v Londonu razgovore za osamosvojitve Burme. Po poročilih je Velika Britanija pripravljena priznati Burmi le položaj dominijona.

V Grčiji se še vedno nadaljuje gverilski boji. Zelo težke borbe imajo vladne čete na področju Tracije. Obe strani javljata visoke izgube sovražnika.

V Zagrebu so obsodili več bivših ustaških voditeljev. Obtoženca Ivana Kirina in Božidarja Cerovskega so obsodili na smrt z obešanjem, Blaža Lorkoviča in Zdenka Blažekoviča pa na smrt z ustrelitvijo.

Novoimenovani ruski poslanik v Veliki Britaniji je prispel v ponedeljek v London. Georgij Zarubin, ki je nasledil Fedora Guseva, je bil leta 1944 sovjetski poslanik v Kanadi.

Leto vstajenja

ČLANEK VICKHAMA STEEDA

Bivši glavni urednik lista »Times« in znani publicist Vickham Steed piše v članku pod naslovom: »Leto vstajenja«: »Zelo od pričetka novega leta so me večkrat naprosili, naj napišem horoskop za leto 1947. Če bi bil astrolog bi to lahko storil. Ker pa sem le opazovalec mednarodnih zadev, sem odgovoril enostavno, med tem, ko je bilo leto 1946 leto prehoda iz vojne v pričetek miru, da bo verjetno leto 1947, leto vstajenja od psiholoških in gospodarskih učinkov vojn.

Direktno ali indirektno je v letu 1946 še trajal zastoj živcev, ki je zadel civilizirane narode v avgustu 1945 po odmetu obeh atomskih bomb. Učinki te začetne nervoze so imeli svoj vpliv na težave, ki smo jih srečali v sestavljanju načrtov mirovniških pogodb z bivšimi vazalnimi državami ter so ti učinki lahko pojasnili sume, katerih izraz so bile te težave.

Zdaj pa se je iz različnih motivov strah pred možnostjo kakršne koli oblike atomske bombe nadomestil z občutkom gotovosti, da nobena država, razen vseh Združenih narodov, ne misli delati vojne z atomskimi orožji. Zato zdaj izgleda, da dobiva problem ukinitve ali obdržanja pravice veta velesil glede na atomsko energijo le bolj akademski značaj, kakor je to izgledalo pred tem. Atomsko orožja bi spravila v nevarnost bodočnost človeštva, če bi volja po njihovi uporabi navdihovala politiko katekole vlade. Zdaj postaja vedno bolj očitno, da ta volja ne obstoja.

Zato opaziš odkritosrčno in vedno naraščajočo željo po razrešitvi mednarodnih problemov, ne da bi se zatekli k orožju. Vzpostavitelj s tem zabeleži željo po ponovni pridobitvi določene stopnje prospeha s pomočjo industrijalne in poljedelske proizvodnje. Opaziš željo po olajšanju neprijetnosti, po odstranitvi bede, po pospešitvi mednarodnih odnosov in po vzpostavitvi bolj zdravih življenjskih pogojev. Če pregovor »Če hočeš, zmoraš«, odgovarja resnici, bi te tendence morale prevladati v tekočem letu ter prispevati k zdravljenju globokih ran sveta.

Značilen je mali indic za zahodno Evropo: med Veliko Britanijo in Francijo so ukinili vizume na potne liste.

Verjetno smo še prav daleč od stanja v letu 1914, ko si lahko svobodno potoval po vsej srednji in zahodni Evropi. Vsekakor pa imamo pred seboj dober indic in ta indic je dobil odkrito odobravanje britanskega javnega mnjenja. Glede tega si ne moreš napraviti sodbo na osnovi slučajnega izraza mnjenja, temveč gre bolj za neko vrsto nagona. Britanski nagon pa danes rajši tvega, če je v tem tveganje, da bi dosegel večjo svobodo v mednarodnih omejitvah, kakor pa da bi obdržal te omejitve, da bi lahko zasledoval hipotetično varnost. V letih vojne je britansko ljudstvo potrpežljivo sprejemalo stroge umike na polju osebnih svobod. Dejstvo, da to ljudstvo zdaj s naklonjenostjo sprejema njihovo ukinitve, tvori dokaz o njegovem naraščajočem zaupanju v bodočnost.

Pod površino se to zaupanje širi. Tudi če še ni povsem razširjeno po naporih in trdih težkih let, se britanski narod zaveda svoje obnove in ponovno vstale sile.

Čeprav se mogoče zdi čudno, to duševno stanje ni potlačeno zaradi zavesti, da preostaja še mnogo težav v domovini in tujini. V letu 1946 je duh, ki je dovolil britanskemu narodu premagati kritična leta vojne, nekako izgledal, da je zaspal ali celo izginil. Zdaj pa sem jaz mnjenja, da ta isti duh ponovno vstaja ter, da bo imel priliko uveljaviti se v nalogah, ki jih je treba še rešiti.

V resnici pa podpira ta duh visoki ideal: ideal pomagati svetu, da izvede strpno sodelovanje za nastop trajnega miru. Meniti, da britansko politiko navdihuje kakšen imperialistični značaj ali iskanje strateških jamstev v predvidevanju bodoče vojne, ali želja po egoističnih koristih na stroške drugih narodov, bi pomenilo popačiti naravo britanskih težej. Vojna pomeni razrušenje. Tako zmagovalcem kakor premaganim prinaša razdejanja in žalostne izgube. Britanski narod jo ima za anahronizem. Britanski narod hoče preseči vojno in misel na vojno, da bi vstopil v dobo konstruktivnega sodelovanja z ostalimi državami, da bi ustvaril boljše pogoje, da bi dosegel večji dobrobit za samega sebe in svet nasplošno.

Tisti državnik, ki se bo dotaknil teh strun duševnega stanja javnosti, je lanko prepričan, da bo dosegel naroden odgovor iz teh razlogov, med drugim: ostalimi, sem mnjenja, da bo leto 1947 leto vstajenja.

General Wedemeyer, ki bo postal novi ameriški veleposlanik na Kitajskem, verjetno nadaljeval delo sedanjega zunanjega ministra generala Marshalla.

Na vrhovih Svinške planine

Na vsakega človeka vplivajo domača hiša, mladostna leta in ožja domovina veliko bolj kakor lepa mesta in vse druge krasote v tujini. Zato želi vsakdo, da pozna svoj rojstni kraj, svojo domovino kolikor mogoče natančno. Kdor ljubi svojo domovino, se mora zanimati tudi, kakšna je ta njegova domovina, zanimati se mora, kaj se je v tej njegovi domovini nekdanj dogajalo, kakšna je zgodovina njegove domovine. Zanimati pa se mora tudi, kaj se sedaj v njegovi domovini godi. Ni pravilno, biti samo »mrtvi« opazovalec, ki se ne zanima za nobeno stvar, ki se godi okrog njega. Vsi smo živi ljudje, to se pravi, družbena bitja in naša dolžnost je, da se zanimamo za dogodke v svetu, še posebej za dogodke v ožji domovini.

Če hočemo presojsati in presoditi dogodke v naši domovini, moramo to domovino tudi preje dobro poznati.

Dve gori, ali boljše rečeno, dvoje gorovij je na Koroškem, raz katerih vrhov moremo posebno dobro pregledati vso slovensko Koroško: Dobrač na zahodu in Svinška planina na vzhodu. Z vrhov Karavank moremo tudi pregledati velik del južne Koroške, toda te gore so težje dostopne vsled svojega geološkega sestava in vsled sedanje meje, deloma pa so že izven Koroške. Tudi moremo pregledati z vrhov Karavank predvsem samo Celovško kotlino z juga.

Razgled z Dobrača je največkratnejši in najlepši v Vzhodnih Alpah in sega od Stajerskih planin do Visokih Tur in čez Karavanke do Julijskih planin s Triglavom, na zahodu pa do Dolomitov.

Kakor Dobrač na zahodu tako nam Svinška planina na vzhodu odpira pogled na velik del slovenske Koroške.

Svoje ime je dobila Svinška planina po rudah svinca, katero so že v davni preteklosti dobivali na strmih njenih obronkih. Nemci so iz tega imena napravili nepravilen izraz »Sau«-Alpe, ker niso pravilno razumeli pomena naziva tega pogorja. Tako so Nemci tudi nepravilno prevedli slovenski naziv trga Svinec v »Eberstein«.

Gorovje Svinške planine leži med rekama Krčico in Krko na zahodu in Labudnico na vzhodu. Vleče se od Koroško-stajerskih Alp na severu naravnost proti jugu in se spušča polagoma proti Dravi, to je proti Trušnjam, Grebinju in Velikovu. Svinška planina zavzema tako velik del slovenskega ozemlja vzhodne Koroške. Najvišji vrh Svinške planine je Velika Svinška planina, ki doseže višino 2141 m.

Strmi zahodni obronki Svinške planine so znani po bogatih rudnikih, kjer so dobivali v starih časih najboljše železo in svinčeno rudo na Koroškem. Danes so znani le še železni rudniki v Hüttenbergu. Zelo položno, polagoma, pada gorovje Svinške planine proti Labudski dolini.

Gorovje Svinške planine je v geološkem oziru sestavljeno iz prootne ali kristalinske tvorbe. Te kamenine tudi veliko bolj hitro razpadajo, kakor mlajše kamenine v Apneniških Alpah in so zato tla Svinške planine

tudi bolj rodovitna kakor pa zemlja pod Karavankami. Tudi sega naseljenost, to je obiljenost, na pobočjih Svinške planine mnogo višje, to je do 1.400 m, medtem ko jo v Karavankah in Savinjskih planinah ta meja že pri 1.200 m. Do te meje zori na pobočjih Svinške planine še pšenica. Tudi gornja gozdna meja je na gorovju Svinške planine vsaj za 200 m višja kakor pa v Koroških Apneniških Alpah, to je v Karavankah, Savinjskih in Karnijskih planinah.

Gorovje Svinške planine leži v okrajih Volšperk, Velikovec in št. Vid. Slovenski del Svinške planine je z malenkostnimi izjemami ves v Velikovškem okraju.

Na podnožju Svinške planine ležijo še v ravnini župnije Sv. Jurij in Želinje, Šmarjeta, Sv. Stefan, Vovbre, Grebinj, Grebinjski kloster, št. Rupert pri Velikovu, Velikovec, št. Peter na Pašinjah, Ruda in Gorenče.

Na pobočju Svinške planine pa so župnije Djekše, Kneža, Krčanje in Golovica.

V dolini je tudi župnija št. Janž na Mostiču, na pobočju Svinške planine pa župnija št. Urh na Šentjanški gori, ki pa spada oba že v okraj št. Vid.

Po cerkvenem šematizmu škofijskega ordinarijata v Celovcu iz let pred svetovno vojno so bile vse te župnije še popolnoma slovenske. V cerkvenem šematizmu je označeno, da se v cerkvi uporablja samo slovenščina in tudi verski pouk v šoli je bil samo v slovenščini. Za župnijo Velikovec je v šematizmu označeno, da je jezik v cerkvi nemški in slovenski, le za župnijo Golovico je označeno, da je jezik v cerkvi samo nemški. Za župniji št. Janž na Mostiču in št. Urh na Šentjanški gori iz okraja št. Vid pa je označeno, da je verski pouk v slovenskem in nemškem jeziku.

Danes je ljudstvo v teh župnijah še ostalo kakor je bilo, torej slovensko. Le razmere so se od leta 1914 spremenile. Prišla je prva svetovna vojna, sledila so povojna leta, ki so prinesla znani plebiscit. Seveda je po letu 1920 »znamenita« koroška šola napravila svoje, k temu je prispeval in dal svoj pečat končno še nacistični režim.

Tudi cerkvena oblast se je temu ponemčevanju Slovencev začetkoma precej protivoljno, pozneje pod nacizmom pa tudi prisiljeno pridružila. Tako so popolnoma slovenske župnije pod Svinško planino in na Svinški planini dobile nemške duhovnike, ki so vpeljali nemščino v cerkev in je v nekaterih popolnoma slovenskih župnijah ostalo tako še do današnjega dne. Pri tej ugotovitvi se spomnimo na to, da je dalo zapisati celovško škofijstvo v prilogi K 7. številki škofijskega lista za leto 1917: »Po naravni postavi in po 19. členu avstr. drž. temelj. zakona ima tudi slovenski rod (Volksstamm) neprekršljivo pravico, da ohrani in goji svojo narodnost in svoj jezik. Torej tam kjer slovenski rod prebiva skoraj sklenjeno in je slovenski jezik običajni jezik. Zato ima duhovščina dolžnost, da v slovenskih župnijah pridičuje in pastorira slovensko.«

Dostop na gorovje Svinške planine je veliko lažji, mnogo manj naporen, ker je pobočje manj strmo, kakor pa v Karavankah. Zlasti lahek in prijeten je dostop po južnem in vzhodnem pobočju Svinške planine. Pobočje visoko pod vrhove Svinške planine je pokrito s prostornimi gozdovi, višave pa z zelenimi pašniki in obširnimi košeninami. V zimskem času so pa po višavah Svinške planine naravnost prekrasni smučarski izleti, kakor jih je težko dobiti po drugih slovenskih planinah. Tudi v vigrednem, poletnem in jesenskem času nudijo izleti na Svinško planino vse polno lepot.

Vrhovi Svinške planine imajo neko posebnost, ki privablja številne domačine in tudi tuje iz nižine, ki niso prav nič navdušeni planinci. Sem jih privablja znamenita špejka ali planinski baldrijan (valeriana celstica). To dišečo in zdravilno rastlino nabirajo s koreninami in cele košare odnašajo v dolino. Pravo špejko zlasti mnogo uporabljajo v deželah bližnjega Vzhoda kot dodatek aromatičnim kopeljem. Največ te rastline, ki postaja že zelo redka na naših planinah, nabirajo na Svinški planini.

Druga posebnost vrhov Svinške planine je planinski mah ali pljučnik, tudi islandski lišaj imenovan (Centraria islandica). Tudi ta zdravilni lišaj, ki vsebuje mnogo posebne vrste škroba in grenko snov centrarin, zbirajo in cele košare in vreče odnašajo v dolino. Ta lišaj se v zdravilstvu zelo mnogo uporablja in je sestavni del mnogih preparatov in sestavljenih zdravilnih sredstev.

Prekrasni so razgledi s Svinške planine na Slovensko Koroško: Na vzhodu zapira na drugi strani Labudsko dolino, ki je po svoji zemeljski tvorbi enaka Svinški planini. Nadaljuje se Golca v Kozjaku ali Kobanskem hribovju na levem bregu Drave do gričevja Slovenskih gor. Dalje pod nami je Pohorje na desnem bregu Drave. Tudi to ima enako sestavo in je po oblikah podobno Svinški planini, ni pa tako obširno in je v svojih najvišjih vrhovih vsaj za 500 m nižje od Svinške planine.

Proti jugovzhodu zapirajo pogled prvi vrhovi Karavank z Uršelsko goro, mogočno Peco in Olševo, na jugu pa se že kažejo veličastni vrhovi Kamniških ali Savinjskih Alp. Kranjske gore jih imenujejo prebivalci na pobočjih Svinške planine.

Na jugu zapira Celovško kotlino glavni greben Karavank, za njimi pa se svetlijo proti jugozahodu vrhovi Julijskih Alp od mogočnega Triglava do Mangarta. Zjutraj najpreje osvetljuje žarki vzhajajočega sonca glavo Triglava in zvečer, zlasti v zimskem času, žarijo njegove stene, ko sonce izginja za njimi, da se okoplje v Jadranskem morju.

Skoraj na zahodu nam zapira pogled najpreje Dobrač, takoj za njim pa se nam kažejo popolnoma na zahodu vrhovi Visokih Tur.

V nižini, znotraj tega gorskega okvirja, ležita Podjuna in Rož z nešteti cerkvami in belimi vasi, v daljavi se sveti ob Ce-

lovcu Vrbsko jezero in mimo naših mejnikov na Magdalenski in Sent Urški gori ter na Osojskih Turah gre pogled do Osojskega jezera.

V zimskem času se kopljejo vrhovi in pobočja Svinške planine v sončnih žarkih, ko je zavita Celovška kotlina z Dravsko dolino cele dneve v neprodno meglo. Zato pa je tudi povprečna temperatura v višinah Svinške planine v zimskih mesecih višja kakor v Celovcu.

Slovenska Koroška ima mnogo posebnosti, ki bi jih bilo enakih drugje na svetu le težko najti. Njena posebnost so bile na primer čudovite utrakvistične šole. Posebnost za sebe je zopet današnje šolstvo, ko je določeno, da se slovenska mladina mora učiti v slovenskem učnem jeziku, pa učitelji brez strahu pred kaznijo ali kakim najmanjšim korakom teh določil enostavno ne izvajajo. Nadaljna posebnost je Koroška uprava, ki neprestano govori o pravičnem postopanju do Slovencev na Koroškem, pa mirno gleda in jo prav nič vest ne peče, da ni videti nikjer slovenskega napisa in ni videti v nobenem uradu slovenske besede. Pa še ena posebnost: veliko število pomemčenih Slovencev, kakor toliko gotovo ni bilo janičarjev med Turki. Končna posebnost na Koroškem pa so vremenske, to se pravi, toplotne razmere v Celovški kotlini.

Koroška leži sredi srednjeevropskega ozemlja in tvori nekaj prehod od pomorskega podnebja k celinskemu podnebju. Vsled visoke lege, vsled prostranosti gorskih skupin in vsled ledenikov na teh gorah ima Koroška mnogo bolj osto podnebje, kakor sosednje dežele. Koroška je odprta proti vzhodu, od koder prihajajo mrzli vetrovi, nezavarovana je dežela proti mrzlim krajevnim vetrovom. Zaprta pa je Koroška proti zahodu in jugu, od koder bi prišli toplejši vetrovi.

Posebno osto podnebje je v Celovški kotlini, zlasti v okolici Celovca samega. Tu so v nekaterih zimah prave zaloge mraza in je zato tu temperatura mnogo nižja kakor v ostalih delih Srednje Evrope. Tudi traja tu zima dalje kakor v sosednjih deželah.

Zima traja na Koroškem štiri mesece, v višjih naseljenih legah Svinške planine in v Karavankah pa tudi pet mesecev. Je pa zima v širših dolinah in sredi dežele bolj ostra, kakor pa na pobočjih in na vrhovih gorovij, ki te doline obdajajo.

Podatki za več zim nam kažejo za mesec januar in za zimske mesece, to je december, januar in februar, tako sliko:

Kraj pomorska	januar	zimski meseci	višina
Celovec	446 m	-6.2° C	-4.6° C
Svinec	570 m	-4.2° C	-3.3° C
Področje Svinške planine	780 m	-3.1° C	-2.3° C
	840 m	-2.5° C	-1.6° C
	1110 m	-1.9° C	-1.3° C

Še eno značilnost ima Svinška planina: Ko se je Celovec s Celovško kotlino vedno bolj izgubljal in odtujeval svojemu pravemu slovenskemu značaju in je celo tu iz središča slovenstva postalo središče za zatiranje slovenstva na Koroškem, je ostala narodnostna meja na vrhovih Svinške planine stalna in trdna kakor so stalne in trdne skale ali »peči« na Svinški planini.

F. S. FINZGAR:

Silvester

»Torej tak je začetek vašega konca«, sem povzel besedo, ko sem videl, da se Silvester ni lagal, ampak govoril iskreno. »In potem?«

»Kakor mi je prerokoval enooki v zaporo, natančno tako se je zgodilo.«

»Pripovedujte, Silvester!«

Osiveli popotnik je pomolčal. Tihoresna žalost, ki se mu je ob pripovedovanju porodila, kakor bi bila izgrebena izpod ozelnele gomile in vstala pozabljena od mrtvih, je legla takisto nazaj, da je morda ne odkoplje nihče drugi, nego bridka ura zapuščenega trpljenja v samotnem hlevu na pusti stelji, kjer potrka zadnja ura na njegove težko hropeče prsi in mu poreče: Dosti, Silvester! Pojdi! Na njegovem licu je zopet zarezala maska, v očeh je zamrl suhi plamen, kakor bi ga bil podedoval po enookem učitelju.

»Da bi pripovedoval?« Kakor ponevedoma je trenil z vekama in pomežiknil, da so se zazibale košate obrvi.

Nasmehnil sem se.

»Le pripovedujte, dasi ne bo sama resnica, kar boste govorili. Pogled vas je razodel!«

Silvester se je glasno zasmel, kakor se zasmee vagabund, ko je nalagani orožnik izginil za ogrom.

In njegova nadaljna dolga povest ni bila drugega, kakor hrup skale, ki se je odrgala v sončnem vrhu gore in se zatočila po strmih, grmelna skokoma proti prepadu, se razbijala v kose in drobila in valila se

boj vlak grušča, dokler ni vse skupaj omagalo in onemelo na močvirnem dnu temnega kotla. — — —

Med pripovedovanjem sem zrl v njegove oči, ki so za las nadrobno razodevale, kdaj je Silvester pripovedoval, kakor so ga naučili zaporji in življenje, in kdaj je privrela čista resnica na dan. Zakaj ob takem prizoru je zasvetil kak drugačen ogenj v njegovih očeh in besede so izvirale v globočini srca.

»Sedajle vam pa razodenem nekaj, da boste videli, kako tudi tisti enooki ni vsega lagal.«

Ob tem je Silvester že spremenil glas in pripovedoval z ognjem in počasneje.

»Po pravici je namreč povedal, da sem med zaznamovanimi in da mi ne pomaga nobena pokora in nobeno poplajšanje več. Poslušajte in sodite!«

Povedal mi je tole zgodbo.

Po dolgih letih je Silvestra zvabilo hrepenenje v rodni kraj. Pokazal se je na vasi. Iz vseh hiš so se prikazale glave z radovednimi obrazi. Mladina ga ni več poznala, starejši so pa naglo ugani: Silvester je! In pri tej priči je vsak pogledal po zapahu na vratih, če drži dobro, in če ni omrežje v oknih kaj omajano. Nato so gospodarji varno pozaklenili težke skrinje in ključje vtaknili v žep. Družini je vsak naročil: »Da mi zaklepete in zapirate! Se ga vse prime!«

In še preden je Silvester premeril faro od konca do kraja, je že vsakdo vedel, da se je pojavil Silvester. In kamorkoli je prišel, vsepovsod so ga sprejeli s posebno prijaznostjo in mu kar med vratmi ponujali darove, kakor niso bili v navadi, tedaj in niso danes ne tam ne drugod za take popotnike. Silvester je dobro vedel, da ga ne

obdaruje ljubezen — ampak strah. Ali zato ni odmikal roke od darov in se ni jezil, ker se je čudovito polnil njegov žep in mu obetal nekaj dni lepega življenja.

Celo župan ga je sprejel brez naukov in očitkov in mu poleg občinske podpore priknal še na svoj račun nekaj dvajsetic.

Kjerkoli pa so se zaprla vrata za njim, povsod se je enako sodilo o mlačščini, zakaj so jo tako začuda bogato sipali Silvestru.

»Le izlepa s takim rokovanjem! Kaj mu je, če pride ponoči in napravi škodo za sto takih darov! Nikdar ga ne boš videl več božjaka, če ti izprazni skrinjo, sitnosti in pota imaš pa navsezadnje vendarle. Zato, kar hitro daj, in dobro mero, da ga veselega odpraviš spet na cesto!«

Silvester se je pa hudomušno muzal ljudski bojzani in, navihanec, je sedel v gostilno ob cesti in se vtaboril med pivci, ki so se kosali, kdo mu prej plača za vino. On je pa moževal med njimi in jim pravil historije, kakor jih še niso slišali. —

Večer je bil, jasen poletni večer, ko je Silvester zapuščal rodno faro in se napotil zopet križem sveta. Toda tam doli sredi senošet, odkoder je videl speče vasi v luninem svitu, je omagal njegov korak in nič več ga niso nesle noge. Obstal je in se ozrl po fari.

Pod logom je bleščalo zlato jabolko na zvoniku sv. Klemena. Silvester se je zazrl v to bleščečo lučko, ki je mirno gorela na temnem ozadju sive gore. Kakor pribit je obstal popotnik-Silvester sredi ceste oprt na težko robevnicu. Zazdelo se mu je, da se jabolko na cerkvi giblje, da trepeti, da mu žuga, da ga vabi. — — —

Silvester se je zazibal na cesti, kakor bi se opotekel, potem se je hrupno zakroh-

tal, da se je razleglo po travnikih, po ravnini do lipovih gajev pred cerkvijo sv. Klemena.

»Pijan si, Silvester«, je začel samogovor in se zasmel vnovič. Ali to pot se je prestrašil, ko je zaslišal jeko, kako se je bolešno odzvala od cerkve sv. Klemena.

»Nisem pijan. To ni vino! To ni v glavi — to je drugod; v srcu je ta moč, ki me vleče.«

Na palico se je naslonil in se podprl, da bi premagal. Pa ni. Vleklo ga je s ceste — čez jarek — na travnik — po njem do duhtečih senenih kopic in preden se je doobra zavedel, je slonel v mehkem senu, oči vprte na svetlo lučko vrh zvonika sv. Klemena.

»Tamle sta!«

Silvester je iztegnil roko in pokazal s prstom na zlato jabolko.

»Tamle sta oba — oče in mati! Tamkaj spita — že več let počivata — če resnično počivata — zakaj, kdor ima rano na sru, nima počitka. In onadva imata rano, vem da jo imata. — Če je strohnelo, pa ta rana še boli — zakaj ta rana sem jaz! Še me gledata iz oken tiste hiše tamkaj tik cerkve — za mano gledata, ko blodim po svetu; mati si briše solze — jasno vidim — o duša! — — —

Sta te dni gledala po fari za mano? Ali sta videla, kako me ljubijo ljudje? Z darovi so me obsipali in z vinom so me zalivali! — Oče, mati! Kako strašno bole ti darovi — sedajle ob tej uri, ko stojim pred vama in ko se dviga vajin žugajoči prst iz groba! — — —

Boli me ta denar in to njih vino me ne vpijani, je pregrenko. — — — Zakaj vse to je delež zaznamovanega!

(Dalje prihodnjič.)

Disana poljana

Ivan Dornik:

SKRINJA STARE MATERE

Stopnice v podstrešje so mi zaškripale pod nogami, ko sem stopil nanje in se povzpел po njih. Zaškripale so od starosti in zapuščenosti. Tudi lesena, iz desk zbita vrata so zaškripala, ko sem jih odprl nad seboj. Izpod slamnate strehe mi je zadišalo po dimu, od nekdanjih šperovcev so visele pajčevine. Slama, cunjje, stara ropotija po oknih, se mi ni zdela kar nič več tako domača kakor nekoč, ko sem se hodil skrivati sem gor, ali pa oprezovat, kje in kdaj bo znesla katera kokoš. Poglej no — tam leže še moje male cokle — kolikokrat sem se drsal v njih, koliko potov napravil v njih po vasi! Tako majhne so, tako zelo majhne! Zraven njih stoje, že napolj razpali in žalostno nagnjeni, očetovi škornji, ki so mu včasih tako močno bobneli na nogi, ko se je vračal zvečer z dela domov in sem jaz sedel na klopci pred hišo in čakal v mrak, kdaj se bo izobličila iz njega njegova silna postava. Tistih nog, ki so jih obuvale nekoč, že zdavnaj ni več. Ne, tistih nog ni več.

Pod črvojednim, nalomljenim šperovcem leži prav majhen slamnik, ki je nekda tako lepo pristojal zlati glavici moje sestre Pavle. Ni je več, tudi tiste zlate glavice ni več. Roka mi je vztrepetala, ko sem segel po njem in ga potegnil izpod šperovca. Kako žalostno raztrgan visi nekoč modri trak od njega! Pogladi sem ga in pobožal z vzdihom. Tudi nekaj njenih ljudsko-šolskih knjig, s prahom pokritih, leži še tam, in zvezki, v katere je pisala njena drobna, dobra roka. In star okvir brez podobe, plesniva deža, iz katere mi je butil v nos starinski, žarek duha; na šperovcih pa pripeta lastovičja gnezda, ki vsako pomlad znova ožive — vse drugo je tako mrtvo. Počiva in razpada.

Mrtva in osamelja je stala tudi skrinja v kotu, h kateri sem s tesnobnim srcem šel in sedel nanjo. Skrinja stare matere. V zarjaveli ključavnici je tičal zarjavel ključ, na pokrovu in končnicah so se še poznali obrisi nekdanjih živih rož. Tu, v tej skrinji je imela svojo balo, ko se je možila, tu notri je hranila tisto svojo praznjo obleko, ki naj bi jo oblekli vanjo, ko umre.

Spomnil sem se, kako čudno varno je bilo v njenem zavetju, ko nas je bilo pa vedno tako strah, posebno pozimi zvečer za pečjo, kamor smo se spravili in je ona morala sedeti pri nas na zapečku. Sama vsa plašna in strašljiva je varovala nas kakor trdnjava, za katero smo se poskrili.

Pokleknil sem pred skrinjo, skušal zavrteti ključ, da bi jo odprl. Ni šlo. Šele ko sem pritisnil z nogo na pokrov, se je odprla kar sama od sebe. V predalčku na levi strani sem zagledal najprej svoj dnevnik iz dijaških let, povezan z rdečim trakom. Le kdo ga je bil povezal tako? Kdo tako varno in skrbno spravil sem? Razvezal sem ga, odprl in našel v njem pramen sestričnih ljubih las, ki sem ga ji bil odstrigel za spomin, ko je ležala na mrtvaškem odru. Da, tu so. Moj Bog, kako hudo je, ko se jih rahlo dotakne roka! Tako sem jih videl še enkrat, jih skrbno zavil, zavezal dnevnik s trakom in ga položil nazaj v predal.

Na dnu v skrinji je bilo še nekaj obleke, ki je že izgubila skoraj vso barvo, na vrhu praznja ruta stare matere, v njej pa zavita knjiga.

Vzel sem knjigo v roke, odprl platnice in bral v stari pisavi: Dušna paša za Kristjane, kateri žele v duhu in v resnici Boga moliti. Spisal Friderik Baraga, kaplan v Metliki. Na levi pred naslovom v knjigi je bila podoba Dobrega pastirja z dvema ovčama, pod njo pa besede: »Jest sim dober pastir in poznam svoje ovce.« Nato se mi je odprla stran, na kateri je bil prisušen že rjav šopek treh cvetlic: zvončka, jeternika in trobentice. Spomnil sem se, da sem ji bil prinesel ta šopek, ko sem bil doma za Veliko noč. Ta šopek sem ji bil prinesel, in glej, shranila ga je v knjigo k strani, na kateri je brala iz »Večerne molitve«: »Zdaj te pa prosim, moj dobrotljivi oče nebeški! obvaruj me to noč vse nesreče na duši in na telesu! ohrani mi, če je tvoja volja, moje zdravje in življenje. Če pa hočeš, da še to noč pred tvoj sodni stol stopim, — naj se zgodi tvoja sveta volja; le samo tega te v imenu Jezusa Kristusa ponižno prosim, vzemi me v svoji sveti gnadi iz tega sveta, da ne bom večomaj od tebe ločena — — —«

To je bila njena večerna molitev vsako pozno nedeljsko popoldne, ko je sedela pri peči ali na pručici pred hišo in brala, visoko držeč knjigo k očem in spremljajoč vsako besedo z uvelimi ustnicami. Lital sem dalje po ostareli knjigi in odprla se

mi je stran, na kateri je bilo prisušeno cvetje jesenskega vresja. Tudi to cvetje sem je bil prinesel za slovo, ko sem odhajal zdoma. Vselej, kadar je bilo treba zopet v šolo, sem šel ponj v gozd. Čez pokošene loke so se zgrinjale že dolge sence, po gozdnih stezah so že ležali tu in tam odpali, rumeni listi. Tedaj mi je iz gozdov in z lok vedno zadišalo po slovesu. — Tudi tisto vresje je shranila, moj Bog, ničesar ni vrgla proč, kar sem ji bil prinesel. Odtrgal sem prisušeno cvetje od strani in bral:

»O Jezus, ki si nas s svojo smertjo na križi od večnega pogubljenja odrešil, in s svojim vstajenjem tudi nam vstajenje od mrtvih zadobil! daj nam vsim gnado iz groba naših pregreh srečno vstati k novemu življenju v kerščanski pravičnosti in v resnični svetosti. In kader nas boš poklical iz tega revniga sveta, imej z nami usmiljenje, in ne perпусти, da bi nam tvoje nesrečno terpljenje, tvoja britka smert, in tvoja presveta, do zadnje kaplje za nas prelitá rešnja kri k pogubljenju bila; temuč pelji nas iz te doline solz v srečno prebivališče, ktero si nam per nebeškim Očetu perpravil...«

JANEZKOVE SANJE

Za Lazom je stala lesena in s slamo krita hišica, v kateri je samevala preprosta Kovačeva družina. Oče in mati sta bila že precej v letih in sta našla še edino veselje ob sinčku Janezku. Ta jima je bil v tolažbo, kajti na njegovih mladih ustnicah si stalno opazil radosten smeh, iz njegovih žarečih oči si bral res pravo otroško nedolžnost. Bil je komaj pet let star, a je že čutil, da mora pomagati očetu in materi, ki se tako trudita za vsakdanji kruh. Težko je bilo malemu Janezku, kadar je mati potožila svoje težave očetu.

V pozni jeseni je oče nenadoma zbolel. Ležal je že mesec dni v postelji, a nobeno zdravilo mu ni pomagalo. Tedaj je Janezek videl, kako hudo je biti brez očeta. Zaskrbelo ga je: »Kdo mi bo sedaj služil kruhek?« Težko mu je bilo, a pomagati ni mogel nič.

Nekega dne je rekel mamici: »Mamica, povej mi, kako bi jaz pomagal očku, da bi ozdravel?« Mati ga je začudeno pogledala. »Tako, ne trpij sama, tudi otrok trpi z menoj«, je vzdihnila. Janezek pa ni odnehal, hotel je odgovora na vprašanje. »Slišal sem, da so rdeče jagode zelo dobro zdravilo. Oh, ko bi jih mogel kje dobiti!«

»Ne boj se, Janezek! Atek bo kmalu ozdravel, ti pa moli zanj, molitev je najboljšo zdravilo!« ga je mati tolažila.

Med pogovorom z materjo je Janezek zaspal v njenem naročju in zasanjal.

Odšel je v gozd nabirat jagode za bolnega očka. Bilo je okrog poldne. Sonce je na vso moč pripekalo, ko je Janezek koračil po gozdu ter iskal prostor, kjer naj bi rastle jagode.

Hodil je uro za uro, a nikjer ni našel sledu o jagodah. Ves truden in žalosten je še komaj stopal naprej. Tiščalo ga je pri srcu, kajti bal se je, da ne bo mogel očka okrepcati s sočnimi jagodami in mu vrniti zdravja. Srce mu je utripalo vedno bolj, neprestano se je spraševal: »Kaj, če pride noč?«

Slo je že proti večeru. Sonce je zašlo za Dečjo goro in na zemljo je padel mrak. Za Borštom se je zabliskalo in iz daljave se je zaslislalo grmenje. Nad studencem se je že dvigala kot pajčolan provorna meglica, ki je vsakikrat naznanjala prihod dežja.

Janezek je taval in taval ter se naenkrat znašel sredi temnega smrekovega gozda. Od strahu se mu je zvrtilo v glavi in pozabil je od katere strani je bil prišel. Vse okrog njega je prevladovala tišina. Slišal bi bil lahko vsak najmanjši tresljaj. Janezka je tiščalo v prsih, komaj je dihal.

V gozdu je postalo temno kot v rogu. Janezek ni videl niti korak pred seboj. »Oh, zakaj sem šel sam od doma!« je vzdihnil. Mamici bi bil rekel, da bi šla skupaj in bi že gotovo prišla do jagod. Zakaj nisem ubogal mamice!« tako je toži ubogi Janezek. Popolnoma onemogel se je vsede poleg velikega štora, pokrtil z dlami obraz in tiho ihtel.

To strašno tišino so prekinile veverice, ki so skakale z drevesa na drevo ter se kratkočasile s smrekovimi storži, ko so iz njih pobirale seme in ga s slastjo uživale.

Janezka je postajalo vedno bolj strah. Glasno bi bil rad zajokal, a se ni upal, da bi ga ne zasledila kaka zver. Nekaj metrov pred seboj je zapazil majhno, košato

Njene misli so že hitele iz doline solz v nebeško pribežališče, in vedel sem, ko sem to bral, da so se njene usahle ustnice tresle, kadar je molila to prošnjo, saj je živela tako rada in je vselej zajokala, kadar je pomislila, da bo treba umreti. Toda njen dan se je že nagnil in še ob tem svojem večeru je gledala na vresje, ki si ga je shranila v spomin name.

Prav proti koncu pa se mi je knjiga odprla sama: tam so bili njeni naočniki in pa razglednica, ki sem ji jo bil poslal za god. In tam sem bral iz »Zdišvanja k žalostni materi božji«:

»Ne zapusti me, kader mi bo merzli mertvaški pot po obrazu tekkel. Ne zapusti me v mojih zadnjih težavah in skušnjavah, de v obupanje ne padem... Ne zapusti me, kader svojih slabih rok ne bom mogla več k tebi za pomoč stegniti. Ne zapusti me, kader mi bo grenka smert serce utergala...«

Tu, pri tej strani so ji obležali naočniki, ko si je, snemajoč jih, prav gotovo obrisala oči s koncem naglavne rute. Tu so obležali. Naprej ji niso pomagali več, ker ni bilo treba. Zaprle so se njene oči.

Ko je ležala zaprtih oči in sklenjenih rok med fuksijami in roženkravtom, sem jo še dohitel. Stopil sem k njenim nogam in jo pokropil prav do njenega drobnega obraza, zgubanega v premnoge gube. Od prsi dol do nog je bila posuta s svetimi podobicami in razglednicami, ki sem jih pisal kdaj za praznike in god. Povedali so mi, da je še na zadnjo uro želela tako.

Njeno srce me je čakalo in ljubilo še tedaj, ko ji ga je trgala grenka smert.

Oroslav Sejavaec:

KMETOVA VEČERNA MOLITEV

Pred Tabo, Bog, klečim na koncu dneva kot hlapec Tvoj, kot živa kepa grude; odpusti mi žalitve dne, zamude, pravičnih svojih rok me reši gneva!

Naj Tvoje kleno zrno bom, ne pleva, moči mi nove vlij v izžete ude, oplodi moje njive, moje trude, obvaruj ognja streho hiše; hleva!

Glej, pod Tvoj plašč kot Tvojih rok lastnino nocjo izročam vse — posestvo svoje, živino, svinje, sebe in družino.

S svetniki svojimi občestvo moje poživi, me pomakni v njih bližino, da pride k nam — v naš dom — kraljestvo Tvoje.

se ni upal. Skoz zaprte trepalnice je ugotovil, da je hišica osvetljena. Nekdo ga je potrkal po rami: »He, kaj pa delaš tukaj? Ali ne vidiš, da bo nevihta vsakčas tu in te bo s smrekico vred odneslo!«

Kmalu se je Janezek opogumil, odprl oči. Z dlanjo je mencial dremotne oči, da je bilo videti kot bi se pravkar prebudil iz spanja. Pred seboj je zagledal majhnega, rdečega možička z dolgo, sivo brado in majhno svetilko v levi roki. Ustrašil se je prikazni in začel plakati.

»Nikar se ne boj, dečko, jaz ti ne bom nič zalega storil«, je rdeči možiček tolažil Janezka. »Kako pa to, da si zašel tako daleč? Povej, povej, dečko!«

Janezek je spoznal, da ima pred seboj dobrega možička, ki mu bo morda kaj pomagal iz tega obupnega položaja. Opogumil se je in začel pripovedovati: »Prišel sem nabirat jagode za mojega bolnega očka, da bi zopet ozdravel. Že dolgo leži v postelji in nobeno zdravilo mu ne pomaga. Slišal pa sem, da rastejo tu nekje zdravilne jagode, zato sem se podal na pot. Ker pa poti nisem dobro poznal, sem zašel v ta gozd in še sedaj ne vem, kje sem. Lepo vas prosim, rdeči možiček, ali bi mi mogli pokazati kako pot, ki pelje iz tega gozda? Zelo mi hudo, ker nisem mogel dobiti jagod. Očka in mamica sta gotovo žalostna in se bojita za me. Gotovo mislita, da me ne bo več domov.«

»Oh, ti ubožec ti, da si moral tako daleč zaiti! Janezek se je možičku zasmilil. »Če hočeš, ti jaz pokažem jagode, da ne boš šel prazen domov?«

»Prosim, prosim, rdeči možiček, povejte mi, povejte, kje rastejo? Zelo vam bom hvaležen in nikoli ne bom pozabil na vas.« Janezku je zaigralo srce. Od veselja je bil ves iz sebe.

»No, dobro. Pojdi z menoj, dečko! Jaz rad pomagam vsakemu, za katerega vem, da je priden.«

Po ozkih stezicah, preko skalovja in velikih prepadov, sta dospela na lepo zeleno jasico. Tu so se pasle vitke srne, zajčki, med katerimi je Janezek opazil tudi tiste, ki je pri njem prenočeval. Najbrž je ta povedal rdečemu možičku za Janezka. Poleg srnic in zajčkov je bilo tu še mnogo drugih živali, katere Janezek še nikoli ni videl. Na drevesih pa so ptički prepevali svojo melodijo tako lepo, da je Janezku zastajalo srce.

Onstran te jasice je Janezek zagledal vse polno rdečih, debelih jagod. »Kako jih bo očka vesel! Gotovo bo takoj ozdravel.«

Pri jagodah sta se ustavila. »Tukaj so jagode! Natrgaj si jih kolikor hočeš!« je rekel možiček. Začel jih je trgati, a v tem hipu je možiček izginil. Kmalu si je napolnil kanglico, tudi v roke si jih je natrgal šopek. Seveda tudi na želodček ni pozabil. Kar težko se je Janezek poslovil od jagod in prijaznega kraja. Kmalu se je zopet znašel pri košati smrekici, kjer je bil prenočeval. Našel je pravo pot in odhitel proti domu.

Očka in mamica sta ga z veseljem sprejela. Od veselja sta ga pozabila pokarati. Kako sta se oba začudila, ko jima je ponudil polno kanglico jagod. Ko je očka pojedel jagode, je nenadoma ozdravel. Pri Kovačevih je bilo zopet vse veselo.

Tedaj pa nekdo Janezka poboža po ličkih. Prebudil se je in spoznal, da leži v svoji postelji. Mati ga je poklicala k zajtrku.

Janezek si je ves žalosten obrisal dremotne oči. Na glas je zajokal, ko je videl, da očka še vedno leži v postelji.

* * *

Če hočemo vzgojiti značaje, moramo najprej streti tiranski vpliv družbe, mode, okolice, ter dvigniti moč in vpliv posameznika. Mlade moči tako vzgojiti moramo, da se bodo tudi v nasprotju z okolico lahko odločile za dobro.

Mlad človek mora imeti svoje kraljestvo, kjer vlada in razvije v pozitivni smeri sile, ki spe v njem. Gorje, če se te sile dvignejo hipoma, brez vodilne roke učiteljeve.

Kalorije in naša hrana

»Kuge, lakote in vojske — reši nas, o Gospod!« Te prošnje, ki se moli zlasti slovesno pri blagoslovnih poletnih procesijah, se nikdar nismo prav zavedali. Kaj je kuga, smo slišali pripovedovati kot zanimive pravljice od starih ljudi. Kaj je vojska, smo brali v zgodovinskih knjigah in kaj je lakota, nam je bil skoraj neznan pojem.

Prišli je prva svetovna vojna, zavedali smo se živo, kaj je vojska, kužne bolezni po prvi svetovni vojni, zlasti »španska«, so pobrale več ljudi, kakor vojna sama. Lakota je obiskala med prvo svetovno vojno in še bolj po končani vojni razne države.

Šele druga svetovna vojna nam je pokazala v celoti, da, preveč nazorno in preživo smo občutili, kaj je lakota, ko so celi predeli sveta v nevarnosti, da bi prebivalstvo vsled pomanjkanja izginilo, pomrlo, ako bi bilo prepuščeno samo sebi in ne bi bilo pomoči od drugod.

Pred vojno smo jedli in pili, kakor je bila pač navada, kakor se nam je nudila prilika, kakor nam je godilo in kakor so dovoljevale denarne razmere. Malo smo premišljevali, kakšno hrano potrebujemo in v koliki meri. In vendar je sprejemanje, pretvarjanje in uporabljanje hranilnih snovi v hrani del onih pojavov v nas, ki mu pravimo življenje. Življenje je pa ono dobro človeka, ki je največ vredno, ki je človeku večkrat vse na svetu. Šele, ko je vsled pomanjkanja hrane bilo v nevarnosti življenje, smo se vsi začeli zanimati tudi za prehrano in vprašanje prehrane.

Od prehrane je odvisno naše splošno telesno stanje ali zdravje, prehrana pa je tudi velikega gospodarskega pomena. Saj danes mnogo, mnogo ljudi ne misli na nič drugega kakor na prehrano, saj delajo samo za prehrano in ves zaslužek gre za golo prehrano.

Bistvena lastnost vseh živih bitij je, da se vrši v njih vedno izpreminjanje, kar pa je mogoče samo s sprejemanjem hrane. Ako preneha stalno dovajanje hrane v telo, življenje poneha. To izpreminjanje v živem bitju je podobno navadnemu gorenju, ko se družijo gorljiva snov s kisikom, nastaja toplota in svetloba, viden pa je plamen. Tako tudi v živem bitju »izgorevajo« snovi hrane, kar daje telesu toploto in vse one sile, ki jih telo potrebuje za delo in za pojave, ki se v telesu neprenehoma vršijo, tudi takrat, ko telo ne dela, ko popolnoma miruje, ko leži in spi.

Hrana je zelo različno sestavljena po količini in po kakovosti. V rednih razmerah se drugače hrani mešan, drugače kmet. Razlikuje se hrana, ki jo dobiva otrok, od hrane, ki jo dobiva odrasel delaven človek, drugače je hrana, ki jo dobiva star človek. Drugačno hrano zopet potrebuje zdrav človek in drugačno bolnik.

Za vzdrževanje telesa mora dobivati telo v hrani snovi, ki sestavljajo naše telo. Dve tretjini našega telesa sestavlja voda, 72 kg težko telo vsebuje 48 kg vode. Na dan odda telo pri lahkem delu 2 do 3 litre vode in toliko vode mora tudi telo dobiti.

Eno dvajsetino ali 5 % telesa sestavljajo rudninske snovi, ki bi ostale kot pepel, ako bi človeško telo zgorelo. Teh snovi dobiva telo v rednih razmerah zadosti v vodi in v navadni hrani.

Prava življenska snov so beljakovine, ki sestavljajo vsako telesno stano, vsak najmanjši telesni del. Beljakovine, voda in rudninske snovi so telotvorne snovi ali gradivo našega telesa. Telo bi moglo samo od teh snovi nekaj časa tudi živeti.

Poleg teh telotvornih snovi, ki so gradbeni material našega telesa, in ki jih v hrani dobivamo, pa mora vsebovati hrana še silotvorne ali delotvorne snovi. Te nam dajejo maščobe in ogljikovi hidrati ali ogljikovi vodani. Maščobe rabi telo za proizvajanje telesne toplote, ogljikove hidrate, ki jih je največ v žitu, krompirju in sladkorju, pa rabi telo za proizvajanje delovne moči.

Množina zaužite hrane mora biti v pravem razmerju z dejanskimi potrebami telesa. Telo, ki se še razvija, ki še raste, mora dobiti razmeroma zlasti mnogo beljakovinskih snovi v hrani. Ravno tako tudi telo, ki je shirano po prestani bolezni ali po daljšem gladovanju. Telo rabi v zimskem času, to je v mrazu, več maščob, človek pa, ki močno dela, potrebuje mnogo ogljikovih hidratov v hrani.

V rednih razmerah ljudje niso toliko premišljevali, koliko hrane pravzaprav potrebujejo, da bodo imeli dosti za vzdrževanje življenja in da bodo mogli še delati, ne da bi pri tem hujšali. Šele v časih pomanjkanja, ko je bilo potrebno predpisati, koliko sme posameznik hrane dobiti, so se morali in so se začeli ljudje posebej zanimati tudi zato, koliko hrane in kakšno hrano morajo dobiti, da bodo mogli živeti in da bodo mogli delati.

Hranilno vrednost hrane so izrazili v toplotnih enotah, v merah za toploto, to je v

kalorijah. Beseda kalorija prihaja od latinske besede »Calor«, kar znači toploto, vročino. Ena kalorija (tu mislimo vedno na velike kalorije, pomožno pa tudi male kalorije) pomeni eno množino toplote, ki je potrebna, da se segreje en liter (to je 1 dm³) vode za eno stopinjo Celzija (to je 1° C).

Včasih smo se učili, da ima premog 3.000 kalorij, črni premog do 6.000 kalorij, bukova drva 4.000 kalorij in petrolej 9.000 kalorij. Nismo pa slišali, da bi tudi vrednost hrane »merili« s kalorijami, kakor to delamo danes, ko dan na dan slišimo, bremo in mislimo samo o kalorijah. Zato mora danes že vsak šolar vedeti, kaj je kalorija.

Če rečemo, da imajo bukova drva 4.000 kalorij, pomeni to, da more 1 kg bukovih segreti 1 liter vode za 4000° C, ali pa 4.000 litrov vode za 1° C. Z enim kilogramom petroleja pa moremo segreti 9.000 litrov vode za 1° C.

Tudi za hrano uporabljamo isto toplotno merilo, ker hrana izgoreva v našem telesu in telesu pri tem daje toploto ali pa delovno moč. Tako daje 1 gram maščob 9,1 kalorij, 1 gram škroba ali sladkorja 4,1 kalorije in 1 gram beljakovin tudi 4,1 kalorije. To se pravi, da more 1 gram maščob pri izgorevanju segreti 1 liter vode za 9,1° C, 1 gram škroba ali beljakovine pa samo za 4,1° C.

Ugotovljeno je, da potrebuje odrasli moški, ki tehta 70 kg in zmerno dela, na dan 2.500 do 3.000 kalorij. Od teh kalorij naj bi dobil v obliki beljakovin najmanj eno desetino, to je 250 do 300 kalorij. Človek, ki opravlja težko delo, potrebuje dnevno 4.000 kalorij in tudi več. Večino teh kalorij naj bi dobil v hrani, ki ima mnogo škroba. Človek, ki dela največ v mrazu, potrebuje več kalorij, kakor človek, ki dela na toplem, in je najboljše, ako te kalorije dobiva telo v hrani, ki vsebuje mnogo maščob.

Telo ki raste, potrebuje mnogo kalorij za tvorbo telesa, te kalorije pa mora dobivati telo v hrani, ki vsebuje beljakovine.

Poglejmo, kako je po vrednosti sestavljena hrana, ki jo navadno dobivamo na živilske nakaznice in to na normalne nakaznice, brez vsakih dodatkov.

	gramov	kalorij
kruh	8.000	20.000
pšenična moka	2.000	6.000
meso	1.300	2.600
maščobe	480	4.224
mesne konzerve	340	830
testenine in slično	280	1.011
stročnice	350	1.068
posneto mleko	1.000	370
krompir	5.600	3.640
sladkor	280	1.120
čokolada	60	310
koruzna moka	500	1.650
Skupno		43.428

kalorij za 28 dni ali za en dan 1.551 kalorij. To je ravno točno izračunana ona množina hrane, ki je potrebna, da se človek, ki je 70 kg težek, ohranja v ravnovesju, da torej živi, da pa ne more opravljati nobenega dela, da leži. Tudi ne sme imeti preveč skrbi in se ne sme žalostiti, ker to zvišuje potrebo po hrani.

Iz tega je razvidno, da bi bila naša prehrana nezadostna, ako bi morali živeti samo od one hrane, ki jo dobimo na živilske nakaznice. Zato si mora vsak človek, ki hoče živeti in delati, še sam na kakršenkoli način preskrbeti dodatke. Zato pa najbrž danes tudi ni v Avstriji človeka, ki bi se na en ali drugi način ne pregrešil proti predpisom, ki urejajo prehrano, ako pač hoče živeti in delati.

Da si more vsak sam izračunati, koliko kalorij dobiva v hrani, prinašamo pregled najvažnejših hranil po njihovi vrednosti. Število za nazivom hrane nam pove, koliko vsebuje 1 kg ene ali druge vrste hrane.

Jabolka	828	leča	3410
hruške sveže	635	gobe sveže	300
hruške sušene	3551	krompir	833
česnje	780	ječmenj	3400
slive	844	kaša prosena	3480
kosmulje	372	kruh bel	
paradižnik	229	navaden	2605
čebula	485	kruh pšeničen	2530
jagode	340	ovseni kosmiči	3450
kumare	174	keksi	3880
borovnice	740	prepečenec	4220
korenje	449	makaroni	3582
ohrovt	316	koruzna moka	3570
buče	258	fini moka	3614
redkvice	293	ržena moka	3504
repa	397	pšenična moka	3593
salata	192	sladkor	4000
kislo zelje	180	med	3040
špinacea	240	mleko polno	650
fizol svež	415	mleko posneto	368
fizol suhi	3449	olivno olje	9030
grah suhi	3290	repčno olje	8550

čokolada	6100	ovčje meso	
kakao	4977	masno	3050
maslo presno	7694	teletina pusta	1130
maslo kuhano	8280	teletina tolsta	1690
jajca	1481	svinjsko meso	
sir (skuta)	1100	masno	3372
sir (švicarski)	4287	svinjsko prek.	
slanina	7450	masno	7835
slaniki soljeni	2898	svinjsko vlaknato	
krvave klobase	1880	suho	3600
jetrne klobase	3360	svinjska klo-	
govedina pusta	1200	basa	4474
govedina tolsta	2900	svinjska mast	
ovčje meso		čista	8992
pusto	1350	loj	8500

Iz prednjega pregleda lahko vsak sam sestavi svoj obrok za 2.500 do 3.000 kalorij dnevno. Iz prednjega je tudi razvidno, da dajejo največ kalorij maščobe in nato ogljikovi hidrati, to je razne vrste hrane iz moke, najmanj kalorij pa daje beljakovina hrana, ki je zato najdražja hrana.

Človek bi moral na pr. kot vzdržno hrano, ki naj vsebuje vrednost 1500 kalorij, zavžiti dnevno vsaj 1 kg jajc, t. j. 18 jajc, ali 1 in pol kg skute, ali 2 kg krompirja ali 20 gramov čiste svinjske masti.

Kot temelj določanja potrebne hrane velja:

Dojenčki potrebujejo za 1 kg svoje telesne teže na dan 100 kalorij, otroci do 13. leta 70 do 80 kalorij, deklice in fantje do 17. leta okrog 55 kalorij, žene pri gospodinjskem delu 40 kalorij, odrasli moški brez vsakega dela 25 kalorij, pri lahkem delu 35 kalorij, pri srednjem težkem delu pa 45 kalorij. Vse za 1 kg telesne teže na dan.

Ker avstrijsko kmetijstvo ne more proizvajati toliko, da bi moglo dobiti prebivalstvo potrebne kalorije v hrani, smo navezani seveda na uvoz hrane od zunaj. Ker pa so ti dovozi zvezani z različnimi težkocami, se lahko dogodi, da niti hrane s 1.500 kalorijami, kar je nujno potrebno za ohranitev živega življenja, ne bi mogli redno dobivati.

Da se obvarujemo lakote, bo potreben uvoz živil iz inozemstva. Še važnejše pa je, da največ domače kmetijstvo čim bolj poveča proizvodnjo živil. To pa je mogoče samo, ako bo obdelan vsak košček poljedelske zemlje. Ni pa dosti, da je zemlja samo obdelana. Da zemlja čim več daje, mora biti tudi pravilno obdelana. Zato naj naši kmetje že sedaj napravijo točen načrt, kako bodo v vigredi obdelali čim več plodne zemlje in kako bodo to zemljo čim boljše obdelali.

Vsi pa se zavedajmo, da ni samo od nas samih odvisno, da bomo te težke čase čim preje in čim lažje preživeli in ne pozabimo zato iskreno prositi: »Daj nam danes naš vsakdanji kruh!«

Ženski kotiček

PA POGLEJMO ŠE V KUHINJO

Marsikatera novopečena gospodinja mora v današnjih časih izhajati brez kuhinjske tehtnice. Vedno pa to ni tako lahko.

»Kaj pa je to težkega?« bi začudeno vprašala moja babica, če bi še živila. Ona je namreč namesto tehtnice uporabljala žlice in žličke ter skodelice. Pa da ste jo videli, kakšne imenitne reči je postavljala na mizo. Seveda nekoliko več truda je že imela s takšnim »tehtanjem«, šlo pa je vendarle.

Polna kavina žlička (ne zvrhana) je približno: 10 g soli ali 5 g pecilnega praška ali 5 g masti.

Polna jedilna žlica (ne zvrhana) je približno: 20 g masti, 15 g soli, 15 g sladkorja, 15 g ječmenčka ali riža, 10 g zdroba, 5 g ovsenih kosmičev, 5 g testenin ali 10 g moke. Štiri žlice polne vode, ali mleka je približno 1/16 l.

Če hočemo odtehtati manjše količine, tedaj je žlica kot merilni pripomoček kar pripravna. Če pa potrebujemo večje množine, tedaj vzamemo skodelico, čeprav teža ne odgovarja tako natančno. Polna (ne zvrhana) srednje velika skodelica za kavo vsebuje: 90 g moke, 3/16 l mleka ali vode, 60 g ovsenih kosmičev, 180 g sladkorja, 140 g zdroba, 150 g ječmenčka ali riža in 115 g rezancev.

»SONČNA KROGLA« — PRILJUBLJENO HRANIVO

Paradižnik so zanesli k nam, kakor mnogo drugih živil, iz Južne Amerike. Prve sadike paradižnika so našli v ameriški državi Peru. »Tumati« so jih nazivali domačini, kar bi se reklo po naše »Sončne krogle«. Tam so gojili paradižnik le kot okrasno rastlino, radi živo rdečih sadežev, ki pa takrat niso bili večji kot so črešnje pri nas. Šele človeška spretnost jih je vzgojila, da dajejo danes sadeže, debele

Foerster - pedagog

Človeško pleme mora postati krepko in čvrsto, potem bo postal človek srečen. Drugi, ki mislijo malo globje, pravijo, etična popolnost naj bo naš ideal, torej ustanovljajmo etične družbe, a brez religije. Življenje je kaže, da to ni resnično: etike ni, kjer ni vplivanja na voljo, etike ni brez religije, brez najvišjega udejstvovanja človeške osebnosti.

Foerster je bil sin protestantskega očeta, tajnega svetnika in direktorja berlinske zvezdarne. Mladi Foerster je bil vzgojen v brezverskem duhu. Ko so na namškem 1892 začele etične družbe, je bil njegov oče prvi predsednik etične družbe. Ko je dr. Foerster dokončal akademske študije, si je moral priznati, da ga teorija ne zadovoljuje. Slutil je, da tej teoriji, ki jo je dobil na univerzi, praktično življenje nasprotuje. Zato je šel med ljudi študirat življenje. Pečal se je z delavskim gibanjem, z mladimi hudodelci, delal je praktično pri telesnih delih usmiljenja; potoval je na Angleško in Združene države, kjer so v pedagoških in etično-socialnih vprašanjih prišli že veliko dalje, kot na evropski celini. Končno je prišel v Zürichu teoretično in praktično delati na etičnem področju.

Ni ga kmalu moža, ki bi teorijo in prakso združeval v tako tesno in enotno celoto kot Foerster. Pravzaprav je pri Foersterju vse praksa, vse je tako stvarno, kakor je stvarno življenje samo. Kajti prav, ko je opazoval življenje, je prišel do prepričanja, da veda in etika brez religije ne moreta dati človeku trdne opore, da si človek brez religije ne more vzgojiti značaja. In ko je Foerster to spoznal, je postal 1897 prepričan katoličan. On sam piše: »Tudi krščanstvo sem pričel gledati drugače. Prej se mi je zdelo mrzlo in zastarelo — a zdaj sem našel, da sem bil jaz brez življenja in mrtev... Kot politik sem vztrajen pristaša demokracije, a na duševno npravstvenem polju vodi demokracija v kaos.«

Vzgoja in napredek duha je človeku v pogubo, ako mu ne izobrazimo tudi srca, volje in značaja. Umske kulture je dovolj, zato je treba začeti z vzgojo volje in značaja. Otrsteti se moramo laži, da pride z omiko tudi pravost med ljudi. Šolska mladina ne dobi v šolah za življenje skoraj ničesar; ker ne dobi prepričanja, da je ves trajni uspeh v življenju odvisen od njene moralne vrednosti, ker ne ve, da je poštenje najboljša politika. Naša šolska vzgoja ne vzgaja značajev, ker vzgoja ni enotna, ni notranja.

Pri vzgoji mora biti združena neupogljiva moška doslednost in nežna ženska ljubezen.

Kdor hoče druge vzgajati, mora znati samega sebe premagati.

kakor jabolka. Tudi zrastejo paradižnikove sadike le meter visoko, če se jih ne goji. Drugače pa dosežejo ob pravilnem privzovanju, do 2 in pol metra višine.

Pri nas poznamo paradižnik približno od leta 1830. Od tega časa dalje najdemo tudi prva paradižnikova jedila v kuharskih knjigah. Seveda so paradižnik od takrat po vseh deželah cepili na vse mogoče načine in tako zboljševali njegovo hranilno vrednost. Danes skoraj težko ocenimo ogromno uporabo paradižnika.

Noben sadež se ne da na toliko načinov pripraviti, kakor ravno paradižnik, saj predstavlja sadje in zelenjavno obenem. Kdor nekoliko pozna kuharsko umetnost, ta bo imel vedno nove domisleke v sestavljanju surove hrane, katere sestavni del je večkrat ravno paradižnik. Pri tem pa se paradižnika nikoli ne preobješ, kajti bogata vsebina vitaminov in hranilnih snovi, osvežuje organizem. Paradižnik sme uživati otrok, prav tako kakor starček, ki je že z eno nogo v grobu. Ze za malico ga lahko jemo s kruhom in soljo. Pripravljamo ga kot predjed, za začimbo, juho ali solato. Če ga pretlačimo skozi gosto sito, da smemo dajati po žličkah tudi dojenčku.

Paradižnik pa ni postal tako priljubljen samo vsled svojega izbornega okusa, marveč tudi vsled svoje ljubke oblike in krasne barve.

Po vesoljnem potopu.

Brdar je bil duhovit mož in je modro vzgajal svoje otroke. Nekoč se je sprehajal s svojim desetletnim Nečkom ter mu razlagal: »Poglej, sinko, vse tod po ravnini je stalo ob vesoljnem potopu morje, po katerem so plavale razne ribe.«

»Ze verjetno«, je odgovoril deček. »Prav danes sem našel tamle škatio za slanike, pa je bila prazna.«

Za naše gospodarje

Novo leto - novi načrti

Glejte, kmečki ljudje, sedaj vam bom nekaj povedal, kar skoraj vsi dobro veste, pa vendar vedno sproti na to pozabljate: čebele so važen, lahko se reče da nujno potreben sestavni del kmetije. Ali to veste, ali ne? Veste že, o tem so vam pripovedovali stari kmečki čebelarji. Verjeli ste jim, ker so svojo trditev tudi podprli z dokazi. Toda s časoma so ta dokazila zginila v pozabljenje. Ostal je samo še spomin na trditev, končno je pa tudi ta obledel. Prišli smo nazadnje tako daleč, da je začela veljati čebeloreja le še za »poezijo« kmetovanja — torej za nekaj, kar je lepo in zanimivo, včasih tudi prijetno (kadar je kaj medu!) in zabavno, a to je vse! Tako zgrešeno mišljenje, prevladuje posebno v zadnjih nekaj letih, ko so se slabe letine vrstile kakor jagode na molku.

Posledice takšnega zmotnega prepričanja glede čebeloreje niso izostale. Če hodiš po kmečkih vaseh in okrog naših slovenskih domačij, te kar zaporedoma od ene kmetije do druge zazebe v srce: tam odnekod iz sadnega vrta zastrmi vate prazen čebelnjak, kakor bi te pogledati hotel človek, ki so mu oči iztaknili. Pogledaš natančneje in vidiš žalostno sliko. Nekaj praznih, razmetanih in polomljenih sodov (= panjev), okrog njih sledovi prediva, ki je služilo nekoč za zimsko odejo, sicer pa imajo svoj prostor v čebelnjaku prekrije za fiziološko podobna šara. Vse na okrog je mrtvo, prazno in pusto, tamkaj, kjer je bilo nekoč vse polno življenja. Ali ta slika ni žalostna v resnici?

Pa kaj to! Za take solzave srčne izlive naš kmet nima veliko smisla. Njegova borba za vsakdanji kruh je preveč trda, da bi se mogel pri svojem gospodarstvu kaj več ukvarjati z drugim, kot s treznim gospodarskim premislekom: ali mi ta gospodarska panoga kaj nese? Ali se izplača? Odgovor na to vprašanje mora biti pritriljen in podprt z dokazili, potem bo kaj zalegel.

In na vprašanje gospodarske važnosti čebeloreje bomo danes odgovorili z dokazi, ki držijo. S tem želimo doseči, da se bo zlasti naš mlajši rod na kmetih navdušil za to stroko slovenskega gospodarstva in se je z novimi načrti resno oprijel. Videli bomo, da je ta stvar pomembnejša, kakor se danes po kmetih na splošno sodi.

V čem obstaja pomen čebelarstva za kmetijsko gospodarstvo? Vsak takoj pomisli na med, ki ga čebelar v dobrih letinah pridelava. V tistem hipu se pa misli ustavijo tudi ob »suhih« letih, ki jih je bilo zdaj kar cela vrsta, in zaključek se glasi: saj se ne izplača! Kar v enem letu medu natočiš, ga naslednja leta spet pokrmiš... O pridelku voska se pa skoraj sploh ne govori. Končno je pa s čebelami tudi precej opravka, kdor hoče imeti čebelnjak v redu. Večkrat so opravila pri čebelah združena tudi z bolečinami: zakaj čebelji pik močno zaskeli in se nanj pravzaprav nihče ne more tako privaditi, da bi

ga nič ne bolelo, če ga useka takole kakšna stara »bojevnica«. Ob takšnem in podobnem razmišljanju ni čudno, da ostajajo čebelnjaki po naših kmetijah prazni.

Gospodarski pomen čebeloreje z neposrednim (direktnim) donosom te panoge sicer res ni v vseh letih enak. A kadar je dobra pašna letina in — kar je odločilne važnosti — kadar ima čebelar svoje družine v redu in gre z njimi za pašo tudi v slabših letinah s tem, da čebele prevažajo, potem je čebeloreja dobičkanosna panoga. V dobrih letinah in pašnih razmerah se pridelava na en sod večje mere (n. pr. A—Z panj ali dunajčan ali zdrovec ali ameriški panj itd.) prav lahko 30—50 kg medu. Čebelarstvo z 20 panji, kakor so lahko po kmečkih domačijah, vrže torej približno 800 do 1000 kg medu. O, ko bi imel danes en kmet na slovenskem Koroškem 800 kg medu, to bi pokonci hodil! Pa tudi v rednih razmerah tak pridelek zaleže tudi za nekaj let. Seveda je predpogoj za take uspehe predvsem strokovno podkovan čebelar, ki zna s svojo živalco ravnati in se mu ne smilijo šilingi, kadar je treba seči v žep in zanjo nekaj žrtvovati. Ta žrtev se mu pozneje z obrestmi vred bogato povrne.

Vendar dokazovanje z neposredno gospodarsko donosnostjo ni zadosti prepričljivo. Pa tudi stvarno ta donosnost ni edina in tudi ne najvažnejša. Vsaj desetkrat več koristi ima kmetovalec od čebeloreje po posredni poti.

Ali si že kdaj natančno opazoval čebelo, ko nabira po cvetju sladki nektar in rumeno obnožino? Videl si, kako leta od cveta do cveta iste vrste in kako s svojo glavico in z vzem životkom rije v cvetovec. Pri tem s svojimi dlačicami, ki jih je polno vse njeno telesce, ometa s prašnikov cvetni prak ali pelod (moško seme cvetov), ki se ji nabira po životu. Ko zleti na drug cvet, se nekaj tega prahu vsepe v brazdo (ženski del v cvetu) in jo na ta način oplodi. Ta vrsta oplojevanja je naravnost odločilne važnosti pri dvodomnih rastlinah, to je takih, ki se morejo oploditi le s cvetnim prahom iz drugega cveta. Prenos peloda je torej nujen! Kdo naj ga prenese varno in ga zanesljivo odloži v čaši drugega cveta? Veter? Že, vendar je oploditelj le posledica slučaja, da pelod pade v čašo. In kar je pri kmetijstvu posebno važno, je dejstvo, da ima te vrste oploditelj kar cela vrsta najvažnejših kmetijskih rastlin: sadno drevje, detetje ajda itd.

Delali so natančne poizkuse na sadnem drevju. Isto drevo (n. pr. hruško) so na nekaterih vejah zavili v toliko gosto tenčico, da niso mogle čebele do cvetja, pač pa je bila oploditelj z vetrom neovirano možna. Druge veje so bile pa popolnoma proste. In končni učinek jeseni? V tenčico zavite veje so imele le nekaj slabo razvityh in kržljavih sadežev, dočim so bile veje, ki so jih obletavale čebele, polne najzlaht-

nejšega sadja, da so se šibile! Zdaj pa premisli, dragi moj, kaj to pomeni na enem samem sadnem vrtu! Pomen sadja znaš ceniti — ali znaš pravilno ocenjevati tudi delo malih dobrotnic? Na te kar pozabiš, a če bi jih ne bilo, bi ne pridelal toliko lepega sadja! In čim bliže so čebele in čim več jih je, tem boljše je učinek pri oplojevanju. Dostikrat je v dobi cvetenja slabo vreme in le par sončnih dni. Če je v bližini mnogo čebel, je v teh par dnevih oploditelj izvršena, če jih ni, sadni pridelek odpove.

Za ajdo naš kmet že iz pregovora ve: če so polni čebelni sodi sladke strdi, so polne tudi žitne shrambe ajdovega zrna.

To sta le dva primerna o gospodarski važnosti čebel pri oplojevanju kmetijskih rastlin. Nihče ne more zanikati, da je vrednost pridelkov, ki smo jih spravili v obliki sadja in drugih kmetijskih kultur, neprijetno večja od vrednosti medu, ki smo ga

dobili od čebel. Pomen posredne koristi čebeloreje je torej mnogo večji od neposredne koristi, čeravno se kmet tega po navadi ne zaveda. Toda resnica ni zato nič manjša, če ljudje zanjo ne vedo, ali je ne upoštevajo, kakor po svojem pomenu zasluži.

Ali ste že kdaj pomislili, dragi bralci, da je nemara vašim slabim sadnim letinam krivo pomanjkanje čebel v bližini vašega sadnega vrta? Poznal sem vnetega sadjarja, ki si je nabavil nekaj panjev čebel samo zato, da bo imel dober sadni pridelek.

Premisli tudi ti, ki to bereš, če se ne bi splačalo tudi tebi! Kaj bi ne bilo pametno zapuščene čebelnjake po naših vrtovih in v bližini naših polj spet oživiti? Ali ne bi celo kazalo zaradi splošnega gospodarskega pomena čebelorejo uvesti tudi pri tistih kmetijah, ki je prej niso imele? Vse to premislimo, se odločimo in napravimo načrt!

Gospodarsko-tehnični problemi

Talna voda

(Nadaljevanje in konec.)

V naših krajih sega zmrzlina do 120 cm globoko v zemljo. Zato je važno, da postavljamo temelje stavb tudi tako globoko. Že od enega metra globine, pa do površine zemlje so zunanje temperaturne spremembe komaj čutne in temelji ne bi smeli biti nikjer pod to mero. Pri nas se ravno v tej stvari mnogo greši. Dočim so zunanji zidovi še na dovolj globokih temeljih, segajo vmesni zidovi največkrat le do 40 cm globoko. Posledica tega je, da je zemlja pod vmesnimi zidovi mnogo bolj izpostavljena mrazu kot pri zunanjem zidovju. Vлага, ki je v zemlji vedno dovolj v tej nezadostni globini hitro zamrzne in rastoči led pritiska na temelje. Če je mraz prehud in se tvori velika množina ledu, lahko vodi to do rahlega dviga vmesnih zidov. Ta dvig je razen tega še zelo neenakomeren in znaša tudi po več centimetrov. Razpoke, zlasti pri vezeh, kakor tudi pri ležiščih tramov, kakor pri okenjskih in vratnih prekladah, so skoro neizbežne. Stiki tramov na zidu pridejo s tem iz svoje pravilne lege, kar gre vse na račun varnega bivanja v poslopju. Še raje pa delamo take napake pri raznih prizidkih ali tam, kjer posebni stebri podpirajo razne strešne previse. Tu se polaga le malo pažnje na dovolj globoke temelje. Posledica so zopet enostranski dvigi, razpoke pri stikih in vezeh in nezadostno ležeče preklade kaj lahko izgube pri tem svoje ležišče; previs se na tem mestu poveže, ker nima opore. Da so taki neenakomerni dvigi opazni zlasti pri zidovih, ki so opora kakemu oboku, je jasno. Predpogoj vsakemu zamrznjenju pa je vлага, kajti kjer te ni, tudi ni ledu. Odstranitev vlage do skrajne možnosti bodi torej poglavitna naloga pri vseh novih, kakor tudi pri obstoječih poslopih. Popolnoma odstraniti je ne moremo, zlasti pri višje stoječi talni vodi, ki sega po kapilarnih razpokah in žilicah zemeljskih snovi še više, pogosto do samih temeljev stavb. Če pa imajo stavbe dovolj globoke temelje,

jim vлага vkljub svoji množini ne more škodovati. V znatni meri pa lahko škoduje vлага, ki se nahaja v samem zidovju in ki prihaja tja po naši nepazljivosti in večkrat malomarnosti. Kako se pa te ubranimo? Najprej je treba poskrbeti, da padavinska voda kar najhitreje odteče od poslopja. Pod kapjo naj bo plitev, po možnosti tlakovani jarek s primernim padcem do kanala. Odtočna cev strešnega žleba naj se ne izliva iz viška v tak odtok, ker bi voda zlasti ob hujših nalivih močila zidovje. Odtočna cev naj sega prav do dna posebno obzidane poglobitve v tem jarku, ki ji pravimo jašek, najbolje pa je, da spustimo vodo iz jaška po cevem kanalu na prosto. Razmeroma nizki stroški za to stvar se gotovo izplačajo. Ogibajmo se vsake stoječe vode v bližini poslopja, ker lahko najde skrito pot do zidovja in pride po njem še v višjo lego. Posebno škodljiva so gnojšča, ki niso na dnu in ob straneh obzidana. Od tu izvirajoča vлага je polna nešnage in kislin, ki sčasoma razkroje navidez še tako solidno gradivo. Vлага, ki je enkrat v zidu, se ga trdovratno drži. Kurjenje po sobah jo le delno in prehodno odpravi.

Koder stoji talna voda razmeroma visoko, se polasti tudi temeljev in zidovja. Kjer tega ne moremo preprečiti in bi tako umetno znižanje ravni (nivoja) talne vode n. pr. vodnjaki preveč stalo, zamoremo vsaj to, da preprečimo vlagi nadaljno pot po zidovju navzgor. To dosežemo na ta način, da položimo že v kletni višini na zidovje primerno debel sklad nepropustnih katranovih plošč, asbesta ali podobnih snovi. Zgolj nekaj leg strešne opeke se ne priporoča, ker to ne bi bilo dovolj učinkovito. Nad kletjo, navadno nad podstavkom prostega zidovja položimo še drug tak vodotesen venec, da vlagu popolnoma zaustavimo. Pri obstoječih, od vlage že napadenih zidovih se čisto delajo take izolacije naknadno, kar je pa zvezano z znatnimi stroški in se delo naravno ne more

(Nadaljevanje na 7. strani.)

24.

Lahko bi se hkrati ustavile vse ure, prtočevanov bi to nič ne motilo. Delali bi mirno naprej, zakaj edini in resnični počitek prinese na Prtovč šele zima, ko se pobeži v hribih in s svojo nadušno sapo ohladi zemljo in ljudi. Tedaj se ljudje spravijo okrog peči in kadar gredo ven, nataknejo škornje, zakaj na Prtovču je snega vselej vsaj do kolen.

*

Prvo nedeljo v septembru je žeganje na Jamniku. Jernej in Marička sta povabila Rotijo in Tineta na bobo. Rada sta šla, zakaj Tine na Jamniku že dolgo ni bil, čeprav je imel nekaj znancev tam. In rad bi videl, kako si je Jernej uredil.

Čotova bajta je bila kakor prenovljena. Rože na oknih so zasenčevale križe, kratak mostovž je bil poln cvetja. Krasen nagelj je v slapu padal skoraj do tal. Krvavo rdeči cveti so dehteli prav pod breg. Jernejček je že moško moštacal po hiši in bil do »strica« in »tete« precej domač.

»To ti je bučman«, je grmel Jernej. »Ves je z Jamnika. Ne bo dolgo, ko bo šel sam k maši v Kropo. Vajin mora biti že cel junak. Zdaj ko sta začela kmetovati, vama bo kmalu v pomoč.«

In se je smejal, da se je ves tresel. Tine je videl, da v bajti sreče ne manjka. Iz vsakega okna gleda, v vsakem kotu sedi. Marička ima že poteze kmečke hribovske matere. Trde roke, udelane dlani, telo rahlo zavajeno in malo naprej sklonjeno. Z Rotijo sta si zelo podobni, le da je ta še bolj resna in v obraz zrelejša.

»Takole imamo, vidiš«, je govoril Jernej, ko se je Tine razgledoval. »Trpljenje je veliko, gnoj je treba večkrat v košu znositi na njive, z motiko se moraš truditi,

Povest

Spisal Karl Mauser

da obkoplješ vse, kar se obkopati da. Vsaka ped zemlje je dražja od cekina.

Ne čudim se, da se pobijamo zanjo in da drug drugega vlačimo pred gosposko. Deset klasov letos, petdeset drugo leto. Kar oče spregleda, sin ne bo več dobil nazaj. Vse sem natančno dal zamejiti. S sosedi bi rad živel v miru, od svojega bi pa tudi nič rad ne odstopil.«

Marička se je menila z Rotijo. Tako jima je šlo skupaj kakor v Jelovci.

»Ti je kaj dolgčas po tistih časih?« se je Marička nasmehnila. »Lepo je bilo kajne? Letos so skoraj še vse stare gori.«

»Dolgčas mi ni, lepo je pa bilo. Zdaj bomo pa drugačno kamenje tolkli. Kaj pa Jernej, se mu kaj toži po kopah?«

»Še porajta ne. Gara, kot bi bil ob pamet. Gozd je lepo otrebil in še pot nekaj popravil, da je les lažje spravil domov. Drv nam ne manjka in pozimi nas ne bo zeblo.«

Jernej in Tine sta malo stopila okrog bajte. Drevje je lepo kazalo.

»Precej boš naprešal, če ne boš dosti sušil«, je precenjeval Tine letino.

»Brez mošta na Jamniku ne moremo biti. Brez krhljev pa tudi ne. Od jabolk bom spravil kosmače v klet. Ti najbolj držijo in kadar so medni, so kakor maslo. Zimskih hrušk pa nimam. Te bom večino posušil. Hruševa voda ti ugasi žejo bolj kot ne vem kaj.«

»Srečo pa imaš, Tine,« je bil vesel malih košatih snopov. »Žgancev ne boš pogrešal. Prav, ne boš samo turščnih mlatil.«

Rotija se je čutila popolnoma kmetico. Prvič je spravljala svoje pridelke. Krompir je bil čeden, tudi fižol je obrodil. Tine je sejal že ozimino.

V gmajnah sta zorela hrast in javor. Jernej je vendarle občutil malo domotožja po Jelovci. Kar dobro, da se ni videl iz dela.

Zgodnje odpadanje listja je kazalo, da bo prihodnje leto rodovitno. Vsaj stari ljudje so vedeli tako povedati. In starih ljudi nasvete je dobro poslušati.

Delo se je pričelo unášati, zrak je postal miren, skoraj otožen. Verne duše so prinesle dež, ki je bil zadnji pred zimo. Ozračje se je do kraja ohladilo in zemlja je čakala na sneg. Zasipnice so bile pokrite s slamo in prstjo, da bi repa in pesa ne pomrznil.

Zima na Prtovču je strupena, do kosti reže.

Po zadnji pobinkoštni nedelji je začelo snežiti. Nekaj časa so se snežinke vrtinčile, kakor da poskušajo, če so tla dovolj zmrzla. Potlej je pa začelo pošteno naletavati. Tine se je razgledoval in videl, da bo snežilo zares. Sneg je bil droban in suh in prav v zvezdicah.

Rotija je stala za njim in držala Jurčka za kuštravo glavo.

»Naj kar gre«, je zamrmral Tine. »Zimo bomo pretolkli. Letina ni bila slaba. Za močnik in krompir bo.«

Jurček je že klepetal in če bi ga Rotija ne držala za roko, bi se zakadil na dvorišče. Všeč mu je bilo vrtinčenje snežink.

Jelovce ni bilo videti, Ratitovca tudi ne. Pošteno se je prašilo od vseh strani.

Izpod domače lipe

IZPOD SV. KOČIJANA

Na lepem, ne previsokem gričku, ki je poraščen s smrekovimi in bukovimi gozdovi, stoji cerkev sv. Kocijana. Z vrha je prav lep razgled po Rožni in Ziljski dolini. Cerkev sv. Kocijana je starodavna cerkev, ki je v vseh težkih časih nudila obilo tolažbe vernemu slovenskemu ljudstvu na Koroškem.

Cerkev je zidana v gotskem slogu in je precej prostorna. Prej je imela tri zvonove pa je dva vzela vojna. Eden, ki je ostal še izza prve svetovne vojne, pa je k sreči le ušel vojni. Nacisti so ga sicer tudi hoteli vzeti, pa je prišlo precej drugače. Sila pač nikdar trajno ne trpi. »Božji mlini meljejo sicer počasi, a zato tem bolj go-
lovo«.

Mladina pri nas je zelo požrtvovalna in se pridno pripravlja na slovenske prireditve, ki so vedno dobro obiskane. Igralci kot gledalci se vedno z zadovoljstvom in novim navdušenjem vračajo na svoje domove.

Lansko leto nas je obiskala tudi toča, ki je napravila precej škode po naših poljih. Gospodarji in gospodinjice so vsled tega večkrat v velikih skrbih. Ust veliko, kruha pa malo. To je pač kaj žalostno, posebno če si še pomagati ne moreš.

Tudi zima je letos pri nas zelo huda. Take že več let sem ne pomnimo. Zdaj se niti ne čudimo, da so se v jeseni tako močno ženi. So pač vedeli, kako mrzlo bo v zimskih mesecih. Upamo, da se bodo nekateri zamudniki še v predpustu odločili za zakonsko življenje, da bodo imeli vaščani o čem govoriti.

Talna voda

(Nadaljevanje s 6. strani)

izvršiti tako solidno in dobro kot pri novogradnji. Pri tem se delajo tudi stenske izolacije, ker se razne notranje stene obkldajo s heraklitnimi in asbestnimi ploščami. To pa seveda le tam, kjer se je vlaga polastila zidovja do velike višine in so razmere take, da bi od kakih umetno osuševalnih ukrepov ne bilo pričakovati uspehov.

Vlaga je zlasti v zidovju nad zemljo bolj kot kje drugje izpostavljena kvarnim vplivom mraza: odpad ometa in razkroj vezne malte so le vidne posledice tega razdiralnega dela. K temu pa prihajajo še kvarne posledice za zdravje stanovančev.

Kjer pa je dno stavbišča v toliki meri vlažno, da lahko govorimo o mokrih tleh, ga moramo pred zidanjem osušiti. Celotna tla pokrijemo s plastjo grušča (gramoza) v katerega položimo večje število odtočnih in luknjičastih cevi iz gline, takozvanih drenažnih cevi s primernim padcem na ven z izlivom v kak s peskom napolnjen jarek ali kanal.

Nemogoče bi bilo naštet vse oblike in vplive vlage. Toda če poznamo njena svojstva in vire iz katerih prihaja, bomo lahko sami našli še druge učinkovite ukrepe proti njej.

Ing. F.

Pred nekaj dnevi sem srečal prijatelja, ki se je pred nedavnim poročil. Vprašal sem ga, kako se kaj počuti v dvoje. »No«, je dejal, »včasih je lepo kot v nebesih, drugič pa je zopet narobe.« Pristavil je še, da je ženka nekoliko majhne postave, pa pravi, da to nič ne de, ker je tako vsaj zakonsko breme lažje.

Vkljub mrazu in snegu pa čas le hitro beži. Treba je pripravljati orožje za vi-redna dela, ki se jih že vsi veselimo. Malo nas je skrbelo za ozimino, pa upamo, da jo bo dobro izvozila. Tudi letino si obe-tamo dobro v tem letu. Želimo le, da ne bi bilo narobe. Nesreča pač nikoli ne počiva. Ob koncu naj pristavim še eno pesmico za svoje rojake, ki jo pri nas znamo:

Vsak Slovenec naj hvali Boga,
kdor še slovensko domovino ima.
Jaz vem, za deželo, prelepo slovi,
vsak kdor jo pozna, jo visoko časti.
Slovensko deželo jaz v mislih imam,
nikdar jo visoko dost čislal ne znam.
Zatorej pa naj po resnici povem,
Slovenski deželi enake ne vem.
V deželi tej lepi, jaz mirno živim
s prijatelji znanci, se veselim.
Pošteno veselje pri nas je doma,
Slovenci smo dobri, veselga srca.

SPODNJE BOROVLJE

Marsikdo ne bo vedel, da leže Spodnje Borovlje v Zgornjem in ne v Spodnjem Rožu, pa je vendar tako. V ledinški občini ležita vasi Spodnje in Zgornje Borovlje, po katerih se imenuje tudi katasterska občina in tudi naša planina Borovščica. Spodnje Borovlje ležijo ob železniški postaji Ledenice in so precej velika vas. Sredi vasi se dviga hriček, na katerem stoji cerkev sv. Gregorija. Cerkev je stara že več sto let. Listina v Fari Pečnica kaže, da je bila ta cerkev že leta 1436 podružnica fare v Mariji na Zilji. Cerkev je bila posvečena po nekem oglejskem patrijarhu (to je bila druga posvetitev cerkve, ker so prvotno cerkev, kot pove listina, požgali Turki).

Cerkvica, ki že toliko let stoji sredi vasi, je kaj priljubljeno zbirališče vaščanov. V poletnih dneh se zbiramo vsako jutro in vsak večer v njej k skupni molitvi. Vsako tretjo nedeljo pa imamo tukaj farno sveto mašo. Med zadnjo vojno je bila tudi naša vas prizadeta. Zrakoplovi nas namreč niso prezrli. Cerkev ni bila hudo poškodovana, le vse šipe so bile pobite. V času nacizma nismo smeli slovensko moliti, zato je tudi naše dnevno zbiranje v cerkvi izostalo. Zdaj se pa zopet zbiramo in pojemo slovensko.

Med vojno je dala naša vas čez trideset vojakov. Mnogo jih je padlo, nekaj jih pogrešamo, nekateri so pa še v ujetništvu. Izseljenih v naši vasi ni bilo, pač pa so za pol leta zaprli zavedno Smolejevo mater, ki je imela na fronti pet sinov. Štirje od njih so se že srečno vrnili domov.

Tooliko za danes, da bo naš Korotan vedel, da smo še tudi mi živi. V želji, da nam

bo to leto prineslo dokončni mir in srečo, vse najlepše pozdravljamo.

BOŽIČNICA OTROK V ŠMIHELU

Prisvetil je veseli dan,
radostno ga praznujmo...

Tako smo peli zjutraj pri farni službi božji in se s sv. Tremi kralji poklonili Ne-beškemu Detetu v jaslicah. Popoldne pa so nas zvalili sončni žarki v zimsko naravo in mahnili smo jo proti Šmihelu, kjer so priredili božičnico za otroke. Tudi mi smo hoteli radostno praznovati ta veseli dan.

V Šerčerjevi dvorani se je zbralo že mnogo otrok in odraslih ter nestrpno čakalo na začetek. Kratke in lepo podane igrice, prepletene z ljubkimi božičnimi pesmimi so naše duše poglobile v lepoto božične noči, nam pokazale ljubezen Božjega Deteta do človeštva, ljubezen ljudi do bližnjega. Sv. Trije Kralji pa so nas povedli v svet poganov in brezvercev, katerim še ni prisijala luč sv. vere, ali katere so oropali tega zaklada. Zopet so se naša srca ogrela ob lepem veselju, zato pa ljubi šmihelski otroci, Bog plačaj, in Bog plačaj vsem, ki ste jih tako lepo naučili.

Ko smo se po končani prireditvi vračali na svoje domove, nam je bilo kljub mrzli zimski noči toplo v dušah. Videli smo, da so naši otroci, ki so zrastle iz našega naroda, še vneti za vse dobro in lepo, da v njih srcih še gori ljubezen do Boga in naroda, otroška ljubezen do materine besede. Pa nas zopet kmalu razveselite!

GLOBASNICA

Morda mislite, da naše prosvetno društvo »Matjaž« kar križem roke drži. Pa ni tako. Člani društva so prav pridni. Osme-ga decembra so nam zaigrali veselo igr »Sluga dveh gospodov«. Prav lepo je igral Košutnikov France, pa tudi drugi niso bili slabi. Po igri je v spremstvu angeljčkov stopil med nas sveti Miklavž, ki je mnoge prav bogato obdaroval. Nekateri, ki so bili med letom bolj poredni, so dobili plačilo od peklenščkov, ki jih tudi ni manjkalo.

Angeljčki so otrokom obljubili, da jih bodo ponovno obiskali za božič. Pa so besedo tudi držali. Na kvaterno nedeljo smo se zbrali ob živih jaslicah, pri katerih so nam peli angeljčki. Naši malčki so bili tudi ob tej priliki obdarovani s skromnimi darili.

Na praznik sv. Treh kraljev smo imeli igr »Na dan sodbe«. Težko vlogo Cestnika je Mlinarjev Karel prav dobro podal. Tudi ostali so se postavili.

Sedaj pripravljajo igralci zopet novo igrino in še dekleta se posebej nekaj učijo. To je zelo lepo in prav. Treba bi bilo še mladino navdušiti, da bi po večerih malo sprebirala slovenske knjige in se tako učila slovensčine. Kdor ljubi knjige, mu ni nikdar dolg čas.

ŽELEZNA KAPLA

1. Včakali smo novo leto,
čas, hvala bodi Bogu.
To staro je že preteklo,
nikdar ga več ne bo.
Koliko tavižent prijateljev,
Ležijo tamkaj na britofu,
Kso lani na današnji dan,
z veseljem obhajali z nam!

»Je že dober, samo prehlad ga je mučil. Peč dobro kuri, da otroka ne bo treslo, ko se bo nehal potiti.«

Tine je bil ves blažen. Precej je stopil k morajni in natočil kozarček brinjevca.

»Zvrnite ga, mama, zunaj je mrzlo in burja.«

Škovinka se brinjevčka ni nikdar branila. Poleti je govorila da zamori vročino, pozimi je trdila, da kri požene in ude omeheča.

Rotija je preoblekla Jurčka in ga znova toplo ogrnila.

»Jajček mu ocvri. Morda bo le kaj jedel«, je Tine ukazal Rotiji.

»Zdaj vsaj vesta, kakšni križi so z otroci. Majhen otrok majhen križ, velik otrok, velik križ«, je modro rekla Škovinka. »Jaz sem že vse poskusila, vidva pa šele bosta. To glejta, da ne bosta ostala pri enem. Več otrok, več tepeža, pa tudi več sreče. Tako vama povem: dosti otrok lahko bajto v grunt zrunejo, če le s hišo držijo.«

In je odracala. Jurček je s tekom mlatil cvrtje.

»Škoda, da imava samo tega«, je zamrmral Tine in pogledal Rotijo, ki je močno zardela.

»Saj bo še eden«, je tiho rekla.

Tine se je zasmejal, vzal metlo in odpehal sneg spod kapa. Da ne bo Jurčka še kdaj imelo, da bi racal po njem.

»Koliko skrbi ti napravi en sam takle štrukelj. Nemara jih z dvema res ne bo toliko«, se je Tine naslonil na metlo in gledal po zasneženem bregu.

*

Jurček si je bil kmalu docela opomogel. Živahnost se mu je bila vrnila in kadar je Tine odšel k Škovincu je Rotija ostro pazila nanj, da ji ni ušel. Vrata je že znal sam odpreti in mimogrede je smuknil v

2. Danes je že ta osmi dan,
k' je Jezus rojen nam,
z nebes je bil nam dol poslan,
V jasli položen,
V eni raztrgani štalici,
leži med živino na slamici,
Ta kralj nebes inoj zemlje,
je hotel trpeti za vse.

3. Svet Jožef je tako rekel:
Oj mlado Dete ti,
boš moglo obrezano bit,
Po šegi judovski.
Oh mi Te bomo poslali,
Te bomo v temelj*) peljali
bomo imenovali Te,
Jezus Tvoje ime.

4. O Jezus mlado detece,
si moglo obrezano bit,
si hotel za nas trpeti,
vse zveličane storit.
On nam je hotel pokazati,
kaj moral bo za nas prestat,
da bode on nas odrešil
od večne sužnosti.

5. Jezus v tem novem letu
Te prosimo skupaj zdaj:
Daj nam voljno trpeti vse,
Potem pa sveti raj.
Obrni k nam tvoje oko,
Požegnaj nas s tvojo roko,
V tvoji gnadi ohrani nas,
Zdaj in na večni čas.

*) V izvorniku se glasi: k škofu peljati.

To je stara pesem, katere izvorni rokopis je v Železni kapli.

Kakor v starih časih smo za Novo leto zopet zapeli našo starodavno novoletno pesem, po stari koroški melodiji, kakor so jo prepevali naši predniki gotovo že več kot sto let. Glasi se: »Včakali smo novo leto... Preprosto pa prisrčno nam izraža ta pesem novoletna čustva, voščila in prošnje.

Božična igr. Z velikim navdušenjem so igrali fantje letos prvič po letih prepovedi spet staro slovensko božično igr: Pastirci in Trije Kralji. Lepi glasovi starih narodnih, domačih in tako prisrčnih napevov med doživetjem božične skrivnosti oznanila Kristusovega rojstva so ganili srca. Tudi ta častiljiva igr je izraz in dokaz stare krščanske slovenske kulture na naši zemlji.

Tri matere so v zadnjem času odšle v večnost. Šležičeva mati iz Ljubnika, Kristina Maloveršnik. Dolgo in veliko je trpela. Poleg telesne bolezni je pretrpela mnogo žalosti. Oba sinova sta postala žrtvi vojne. Hčerka je bila odvedena v taborišče. Vdano je nosila križ za Kristusom.

Sledila ji je v sosesčini Mikejeva mati Helena Perč. Tudi ona je okusila bridkost zadnje vojne. V strahu je morala gledati plamene ognja, ko je policija požigala dom. Družina je bila razgnana iz doma, hči Pavla je umrla v taborišču. Dobra mati je molila in prišla nazaj na zemljo, kjer je desetletja delala in se žrtvovala za družino. Izpolnila se ji je vroča želja, da bi smela iz domačega doma se preseliti v

vežo in z veže čez prag. Nekajkrat ga je morala odtrgati od duri, ko jih je ravno dobro odprl.

Ljudje so že sušili baklje za sveti večer. Rotija je nekaj premišljala, ali bi šla k polnočnici ali ne, toda Tine je tako silil, da mu ni upala kvariti veselja.

Na sveti večer so se zbrali. Tinetovec, Grohar, Luček, Tine, Rotija, Marjeta, Jaskova Mica in še nekaj deklet. Škovinc je prišel zadnji. Stari so vsi ostali doma, zakaj pot v tem snegu ni prijetna. Pa še brez mesečine. Nebo je temno, gozdovi čudovito tihi, bel jezik snežne odeje se tesno opleta vitkih smrek.

Dokler je gaz še dobra, bakelj ne naši-gajo. Pot je dolga in skoz gmajne temna. Grohar stopa naprej, za njim Luček potlej ženske in zadaj spet moški. Zadnji je Tine. Ženske je strah, da bi zadaj same hodile. Počasi stopajo in kadar prvi kaj pove mora skoraj kričati. Vrsta je dolga in vsi hočejo zvedeti, kaj se spredaj govori.

Ko zgine gaz v hosto, naše Grohar baklo. Za njim še drugi. Dolga vrsta blestečih plamenov se pomika skoz zasneženo smrečje. Sneg se iskri in hrusta pod težkimi čevlji. Pogovor se zdaj pa zdaj pretrga pa spet nadaljuje.

Na Češnjici se združijo z Rudničani in Češnjicani. Zdaj jih je že za celo kačo. Malo od Češnjice se oglašajo Selcih zvon. Potrkavanje pljuske na vse strani. Na Studencem se vrsti priključijo novi ljudje. Še nekaj večjih otrok je, ki mečejo v zrak vžigalice, ki gore v vsemogočih barvah. Grohar vrže bakljo v sneg, da ugasne. Nazaj grede pa bo še prav prišla. Gaz je lepa, škornji močni. Škoda ognja, da bi gorel brez potrebe.

»Dobro ga nanaša«, je rekla Rotija.

»Naj ga le. Zeblo nas ne bo.«

Potlej so šli v hišo. Jurček je na vrvi-
ci vlekel za seboj konjička na kolescih.

Ženske so pregledale kolovrate, moški pa so začeli hoditi eden k drugemu v vas. Čez leto ni bilo časa za postavljanje, zdaj pa ni, da bi dedci doma prodajali dolgčas. Ženske imajo svoje pogovore, možakarji pa svoje.

Tinetu se je oglašala noga. Kazalo je, da ga bo opominjala vsako zimo.

Čeprav je Prtovč tako od rok, vendarle ga skrbl ne zgreši. Že najde pot. Tudi Tinetove bajte ni obšla.

Nekega dne se je bil Jurček izmuznil iz hiše. Rotija ga dolgo ni pogrešila, ker je bila vsa zakopana v šivanje, Tine je bil pa pri Tinetovcu.

Sele ko se je zavedla, je prestrašena planila kvišku in zdirljala iz hiše. Otrok je bos koračil v snegu, ki se je naletel pod kap in bil že kar moder v noge. Planila je k njemu, si ga zagnala v naročje in ga odnesla k peči. Odrgnila mu je pordele nožice z mokro cunjjo in ga položila v posteljo. Potlej je zavrela čaja.

Ponoči se je otrok začel premetavati po postelji. Rotija je kar vedela, da se je prehladil. Tudi Tine se je ustrašil. Jurčkova glava je bila vroča kakor lonec kropa. Težko je dihal in Rotija je vstala in našgala luč. Komaj je čakala, da bi se napravilo jutro. Stara Škovinka pozna vse rože in bo vedela svetovati. Kar ni se hotelo daniti. Šipe so bile roznate in zunaj je piskala burja.

Ob prvi zarji je odšla Rotija k Škovincu. Kakor so bili mati pozimi leni za vstajanje, so bili precej na nogah. Brž so pobrskali po svojih zavitkih.

»Bezga, janeža, lapuha in zajblja mu bomo skuhali pa mu bo precej odleglo. Čaj no, pa še mete bomo dali zraven. Prehladil se je bučman. Je že zunaj letal.«

»Seveda je, bos je koleštral po snegu. Kar zmuznil se mi je iz hiše«, je skoraj zajokala Rotija. »Še opazila nisem kdaj.«

Ko je Tine zagledal Škovinko, mu je precej malo odleglo. Hodil je po hiši in nosil otroka v naročju.

Jurček je gledal v strop in v obraz je bil kakor žerjavica.

»Ti revček, ti«, se je zasmilil Škovinki, ko ga je pobožala. »Precej bo dobro, le počakaj na kropek.«

Jurček se ni niti nasmehnil. Mrtvo je ležal v Tinetovem naročju in zdaj pa zdaj zastokal.

»Če ima davico, mati«, se je bal Tine.

»Pojdi no, pojdi! Kako naj pa pride na Prtovč? Fant se je prehladil, nič drugega ni. Boš videl, da mu bo po teh rožah odleglo.«

Otrok se je slabega čaja branil, toda Škovinka ga je prisilila. Potlej ga je toplo zavila in ukazala Rotiji naj mu postelje pri peči.

»Zdaj se bo pričel potiti. Glejta, da se ne bo razkopal. Če se bo dobro prepotil, bo kmalu boljše.«

Tine ni imel obstanke. Neprenehoma je stal pri peči in gledal v otroka, ki je prekladal glavo in se stegoval kakor pohojen črv. Rotija je mendrala po hiši in še na zajterk pozabila.

Čez čas se je pričel otrok potiti. Kar lilo je od njega. Rotija ga je brisala po obrazu in se nasmihala. Tudi Škovinka je prišla pogledat kako so se rože obnesle.

večno domovino. V Beli je umrla dobra Mlinarjeva mati Uršula Nograšek.

Vojna škoda pri gorskih kmetih. Naši kmetje so tekom vojne veliko trpeli in doprinesli mnogo vsakovrstnih žrtev. Poleg težkega dušnega trpljenja in številnih človeških žrtev so trpeli tudi domovi in sploh gospodarstvo. Trajalo bo pač še več let, preden bodo kmetje s težkim delom in žrtvami spet uredili gospodarstvo, si pridobili zadostno število živine in pozidali in popravili domove in gospodarska poslopja. Že letos so celo leto pridno delali, seveda se je moglo le malo narediti. Manjkalo je še materiala, sredstev, delavcev. Posebno v Podpeci še štrlijo zapuščeni zidovi na pogoriščih proti nebu in oznanjajo grozote zadnjih let. — Upajmo, da bo delo v tem letu uspešno napredovalo, da se pozidajo domovi in iz razvalin zraste novo življenje.

MOHLIČE

Meseca maja je pri Plajbešniku v Pectu pogorela hiša. Za družino je bila to velika nesreča, zlasti še, ker gospodarja že šest let ni doma in teče že tretje leto, ko žena nič ne ve, kje je. Žena je ostala s tremi otroci in staro materjo brez strehe. Ker na prostem ni mogla biti, je šla stanovat v zasilno barako, med tem pa si je pomagala na vse načine, da bi hišo spet spravila pod streho in pripravila otrokom nov dom. S pomočjo dobrih ljudi, zlasti pa sosedov, se ji je posrečilo, da je hišo popravila in sedaj čaka nov dom samo na tesarska dela. Ko bo tudi to končano, se bo družina vselila, sedaj pa stanuje še vedno v zasilni baraki. To bo na vigred. Družina je hvaležna vsem, ki so ji stali v nesreči ob strani.

ŠKOCIJAN

Na zadnji občinski seji je bilo sklenjeno, da prevzame županske posle Kačnik, po domače Poltzer, ki je do sedaj vodil podžupanske posle.

PLIBERK

Morda bo kdo rekel, da smo prenapeti in krivični, toda zdi se nam, da naše želje niso take, da bi se ne dale izpolniti z malo dobre volje in uvidevnosti. Na tej strani nas ni malo, ki smo Slovenci. Radi hodimo v cerkev in poslušamo besedo božjo. Res je, da mnogi razumemo nemško, toda naš materini jezik je slovenščina, ki dolga leta ni mogla in ni smela zveneti tudi pri nas. Želeli bi, če bi božjo besedo, pridige in evangelijske slišali v materinem jeziku. Če kje, potem sliši človek rad materinščino v cerkvi. Bog ni krivičen in vidi v naša srca ter ve, da mislimo dobro. Želimo, da bi to tudi drugi videli in nam vsaj v cerkvi privoščili slovensko pridigo.

SMARJETA V ROŽU

S prav posebnim veseljem smo stopili v novo leto. Vsi pevci smo se zbrali v župnišču k družabnemu sestanku, kjer smo se prav prijetno zabavali. Tudi več lepih pesmi smo zapeli. Nobena pa nam ni ostala tako v spominu kot naša prelepa »Angeljska«, ki nam je nudila poleg bolečin še veliko smeha. Želeli bi, da bi se še večkrat zbrali v tako prijetni družbi, saj smo veselja prav tako potrebni kot dela.

V Selcih fantje nabijajo, da ljudje stopajo v koraku. Kar privzdiguje jih. Grohar za čas sname klobuk, tudi Tine. Nekaj se vsem zliiva v dušo, topla sladkost, ki napolni dušo do roba. Samo eden naj bi zapel, koj bi vsi priprijeti. Toda nihče se ne oglasi. Brez besede stopajo dalje, selški zvonovi jim pritrkujejo že prav nad glavo.

Pri cerkvi so bakle spravili za nazaj. Cerkevna okna so bila razsvetljena, zvonik se je tresel kakor telegrafski drog, ko veter vleče skoz žice.

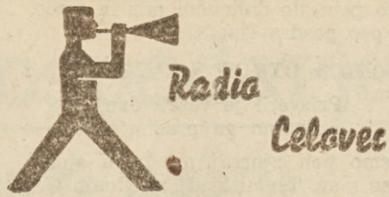
V cerkvi je vsem kar vid jemalo. Od lestencev se sijala žarka luč in osvetljevala slehern kotiček. S kora je bilo slišati prirvanje in šepetanje. Prva maša bo latinška, treba se je pripraviti.

Ob polnoči je stopil župnik iz žagrada. Orgle so zabučale, ljudi je nekaj stisnilo v grlu, nekaterim so stopile solze v oči.

Ljudem ni bilo prav, da so peli latinško mašo. Hrepeneli so že slišati stare božične pesmi, ki dihajo iz sebe čudovito skrivnost svetega večera. Komaj čakajo, da je dolga maša pri kraju. Pri drugi maši se orgle uneso. Nič več ne bučijo, glasovi postanejo mehki in sladki kakor da vro iz srebrne razpoke. Ljudje nastavljajo ustnice. Saj bo prva gotovo stara božična Sveta noč, blažena noč...

Da, ta bo. Organist že prebira tipke. Vsa cerkev poje. Tine poje, Grohar poje, vsi pojejo. Kdo bi se mogel ustavljati čudni silbi, ki vse prevzema? Tam pri stranskem oltarju stojijo preproste jaslice, nekaj otrok je ob njih.

Tine mora misliti na Jurčka. Tudi pri tretji maši vsa cerkev poje. Božičnih pesmi je toliko. Ljudi najbolj prime: Glej zvezdice božje...

Sobota 18. jan.: Ob 7.10 predavanje: „Biseri slovenske književnosti“; ob 20.10 poročila.

Nedelja, 19. jan.: Ob 7.25 glasba za nedeljsko jutro; ob 17.15 polurna oddaja; ob 20.10 glasba za lahko noč.

Ponedeljek, 20. jan.: Ob 7.10 predavanje za gospodinje; ob 20.10 poročila.

Torek, 21. jan.: Ob 7.10 poročila zjutraj odpadejo radi zapore toka; ob 20.10 poročila.

Sreda, 22. jan.: Ob 7.10 poročila in komentarij; ob 20.10 poročila.

Četrtek, 23. jan.: Ob 7.10 jutranja glasba; ob 19.30 polurna oddaja; ob 20.10 poročila.

Petek, 24. jan.: poročila zjutraj odpadejo radi zapore toka; ob 20.10 poročila.

Morebitne spremembe bomo pravočasno objavili v radiu.

Pogovor z dopisniki

Vsem: Kot ste že sami gotovo opazili, se bliža naš podlistek „Rotija“ koncu. Da vam bi s prihodnjim podlistkom lahko čim bolj ustregli, vas prosimo, da nam sporočite, kako ste bili z „Rotijo“ zadovoljni.

Stanko Leb: Podpis o katerem dvomite, je pravo ime. To je eden izmed najmlajših slovenskih pisateljev.

Jolanka: Pesmice žal ne moremo priobčiti. Pošljite še kaj, da te nekoliko natančneje spoznamo.

K. M.: Pošljite v redu prejeli. „Sin mrtvega“ je zelo lepo pisano in bomo objavili.

Prof. M. J.: Prosili smo za potrebna pojasnila, pa jih še nismo dobili. Takoj ko bomo natančno vedeli, vam bomo sporočili.

Fr. Bazilij: S popravki ste dobro zadeli. Prosili bi še za ilustracije, da bi potem prešli k tisku.

Lončarja in keramika

nujno iščemo

Dobra eksistenca je zasigurana
Naslov v upravi
»KOROŠKE KRONIKE«

Tržaški dnevnik

„GLAS ZAVEZNIKOV“
naprodaj v upravi
»KOROŠKE KRONIKE“
Celovec, Funderstraße 1

Nazaj grede spet nazgo bakle. Zdaj gre Tine naprej in koj za njim Rotija. Mraz je in Rotijo dolgo časa zebe. Tine sliši, kako se trese. Po poti se vendarle ogreje in ko pridejo na Češnjico, je že vsem vroče.

Do Prtovca je še debelo uro hoda.

POMLADNO SONCE

Prazniki so mimo in na Prtovcu teče življenje naprej. Ni enolično kakor bi kdo mislil. Odvisno je od vremena. Če je dan sončen, so ljudje živahni, še starci prišantajo na dan. Če pa se zjutraj megla noče vzdigniti je ves dan pristujena sivina, potlej so tudi dedci sitni. Stari se komaj sajo po zapuščenih, mlajši pa drug drugemu prodajajo puščobo. Zenske so jih do grla site. Nekaj se jih je nazadnje spravilo v Jelovco nad les. Tudi Tine je že pomišljal, če se ne bi Tinetovcu ponudil, pa ga je Rotija pregovorila. Noga, da mu že tako nagaja, kaj bi se še bolj mučil kakor je treba. Dal ji je prav. Saj zima ni večno. Na pomlad bo pa na Prtovcu kakor vsako leto.

Okrog maja bo v Tinetovji bajti spet zavekalo. Rotiji se kar čudno zdi da se tako dobro počuti. Nobenih posebnih težav ne čuti, posebno ko vidi, da je Tine srečen. Čim več veka v bajti, tem več bo tudi veselja. Marsikdaj se Tine čudi, kako je mogel nekoč Rotijo naganjati h konjederki. Brez Jurčka bi bilo res puščobno. Zdjaj ko otrok že klepeta, pove toliko, da mu Tine komaj sproti odgovarja. Vse hoče vedeti. Po hiši ima zastavljene vojake, ki jim poveljuje z leseno palico, na katero mu je Tine privezal vrstico. Jurček je vojak in če ga kdo ne uboga, udarja s palico po klopi, da se včasih še Rotija ustraši.

(Dalje prihodnjšč.)

»Ulica je temna, luči ni...«

Tako je pred vojno požvižgaval skoro vsak, ki je imel količkaj stika s kinom ali »modernimi« šlagerji.

Danes smo na to že skoro pozabili, čeprav so razmere same poskrbele za lažje razumevanje njene vsebine.

»Ulica je temna.« Sedaj že gre, ko so noči kolikor toliko svetle in pokriva sneg ceste. A kaj če...? Na to več ne mislimo. Vsi namreč predobro občutimo pomanjkanje premoga in posledice, ki iz tega izvirajo.

Danes se ne moreš peljati z vlakom, ker ni premoga, časopis prečitaš že med kosilom in ti za večerjo nič ne ostane, ker je manjši po obsegu. Prej so bili listi že itak po večini »enostranski«, sedaj so postali pa še »enolistni«. Človek res ne ve, kam naj vse to vodi. Včasih si lahko poslušal radio, kadar se ti je zljubilo (seveda, če si ga imel), danes ti je mogoče to le pet dni v tednu. Dva dneva v tednu sta namreč »brez toka«.

Človeku, ki hodi z odprtimi očmi po svetu, se to niti toliko čudno ne zdi. Široko sicer odpre usta, ko sliši, da je za prihodnjo dodelitveno dobo nakazanih 25 tisoč ton primanjkljaja v moki, pa vendar ne obupa. Saj bo kmalu pomlad, takrat bomo pa živeli od ljubezni in narave (da že danes živimo od miloščine, tega niti ne ve).

Svet postaja vsled razvijajoče se tehnike pač vedno manjši in dejstvo, da lahko v nekaj urah prideš iz Evrope v Ameriko, nikogar več ne preseneča. Svet je majhen, zato ni čuda, da nas bolj zanima, kdaj bodo stavkali v Ameriki ali v Indiji, kot pa to, kako si bomo sami preskrbeli dovolj kruha. Tudi za plovbo smo postali pravi strokovnjaki. Predno pogledamo zjutraj skozi okno, že vemo, da se je ladja z UNRRA-inim tovorom zaradi slabega vremena za tri ure zakasnila.

Če sedaj vse to premislimo, se nam zdi skoro smešno, ali pa vsaj neverjetno. Pa je žal trpka resnica, ki jo vsi okušamo, kot bi pravkar ugriznili v nezrelo lesniko.

V tem času, ko se iz kaosa ne vidimo,

so vse ceste polne kritikov in »strokovnjakov«, ki kažejo na storjene napake, a za izboljšanje ničesar ne store. »Kako bomo pa delali, ko imamo štirikratno zasedbo in ne vemo, koga naj poslušamo«, je najobčajnejši izgovor teh »dalekovidnežev«. Kadar pa že vse stoji in ni več kaj dati v usta, takrat je pa zasedbena oblast dobra in ji nihče ne očita, da je dala premog ali moko brezplačno na razpolago.

Ali je zasedbena oblast kriva, da ni premoga in hrane? To je vsekakor smešno vprašanje, ki si ga resen človek sploh ne more zastaviti. Veliko več krivde je vse kakor pri nas. Ali morda kdo misli, da bi zasedbena oblast nasprotovala tistim brezposelnim, ki bi zgrabili krampe in šli erkrat v rudnike? Ali, da bi se »do razburjal zaradi prevelike vneme v odstranjevanju ruševin in intenzivnem obdelovanju polj? Poizkusimo, pa bomo videli.

Gotovo je eno in tega ne more nihče zanikati. Čeprav je bilo v obnovi dežele veliko storjenega, se je marsikaj opustilo in zanemarilo, kar bi bistveno spremenilo sedanjí položaj države. Kar spomnimo se, koliko krompirja je v jeseni brez potrebe zmrznilo, ki bi ga v sedanjem času tako potrebovali. In kako je bilo z žitom in sadjem ter vinom? Organizacija odkupovanja in oddaje je bila pač vse drugo prej, kot vzorna. Da so kmetje oddajali čim manjše količine, je samo ob sebi umevno, ker je v današnjem času težko najti človeka, ki bi bil pripravljen delati izgubo. Z gotovostjo lahko rečemo, da bi kmetje oddali mnogo več, če bi bili za svoje pridelke dobili vsaj toliko, kolikor so znašali njihovi stroški za obdelavo polja in pospravljanje pridelka.

A danes se o tem ne izplača govoriti. Važno je le, da se iz preteklosti naučimo nekaj za bodočnost. — Vsaka šola nekaj stane. — Zato pa zavijajmo rokave in pričnimo že enkrat z načrtnim delom, da bo pesem »Ulica je temna« zopet samo šlager in ne več dejstvo.

Sršen

SLIKE

vseh vrst, povečave in pomanjšanja, umetniške slike, nagrobne slike (po kakršnikoli fotografiji)

VAM NAPRAVI

umetniški atelje

CARL HEDANEK

CELOVEC, Paulitschgasse 13,
tel. 20-90.

Zahtevajte cenike! 228

77 let JUPITER-zavarovanja!

Ze za en šilling mesečno se morete zavarovati pri JUPITER-zavarovalnem društvu. Prevzame starostna, posmrtninska in otroška zavarovanja. Pisarna: CELOVEC, St. Velter Str. 1 in Heuplatz 5, tel. 13-13.

247

BOŽIČNA KRIZANKA

Izmed 132. pravih rešitev, smo jih izžrebali štirideset. Izžrebanim reševalcem smo poslali po en knjižni koledar »Koroške kronike«.

Izžrebaní so bili: Rojšek Karel, Chiba Sophie, Knez Marija, Sitar Primož, Adamič Miroslav, Likozar Jože, Tičar Beno, Oven Slavko, Perovec Karel, Razpotnik Drago, Simčič Jaka, Pfeifer Irma, Borovnik Nada, Kodela Alojz, Oblak Franc, Prijatelj Ivan, Kepa Alojz, Dremelj Franc, Nemanič Jože, Tušek Ludvik, Hribar Marjan, Jereb Anton, Franc de Reggi, Zgonc Lovro, Kačič Franc, Pogačnik Jože, Klajnšček Vlado, Metelko Marija, Paulant Lojzka, Prešeren Franc, Velbl Ivana, Štular Pavla, Polanc Janko, Golob Stane, Geratič Mirko, Oblak Franc, Traun Maks, Bergar Štefanija, Ambrožič Lojze in Osojnik Maks.

Tudi za novoletno nagradno križanko imamo že veliko rešitev. Izmed reševalcev bomo tri izžrebali in jim poslali lepe slovenske knjige.

REŠITEV »FILMA«

Slike pomenijo: GOLOB, BARČICA, RIBA, ZEMLJA, JASLICE, ZVEZDA, ČAROVNICA.

Začetek narodne pesmi je: »Gor čriez jizaro«.

Napis.

Nad vrati nekega pokopališča na deželi so napravili sledeči napis: »Tukaj pokopavamo samo mrliče, ki živijo v domači okolici.«

Vsem sorodnikom in znancem sporočam žalostno vest, da je 12. januarja 1947 v 58. letu starosti umrla moja nad vse draga žena

Margareta Arh,
rojena Hodnik

K zadnjem počitku smo jo položili v sredo 15. januarja 1947.

Celovec, 16. januarja 1947.

IVAN ARH, soprog.

244

MALI OGLASI

Jugoslovanski državljani, pozor! Menjam veliko posestvo s pekarno v Sp. Dravogradu z enako nepremičnino ali s čim drugim podobnim — seveda tu v Avstriji. Ponudbe poslati na: Hans Garmusch, Ferndorf 9, p. Ferndorf i. Drautal. 246

Za manjše posestvo sprejmemo: pridno kuharico za gospodinjstvo z 8 osebami in starejšo osebo (lahko tudi zakonski par) za oskrbo 2 krav in 2 svinj. Ponudbe poslati na: Ferlacher Kunstmühle, Borovlje — Ferlach. 241

Trgovska pomočnica špecerijske stroke, zmožna tudi samostojnega vodstva, z večletno prakso, išče namestitve; po potrebi bi pomagala tudi v pisarni ali prevzela kako podobno zaposlitev. Ponudbe poslati na upravo »Koroške kronike«. 242

Vdovec z 1 otrokom, 37 let star, Slovenec, v dobri službi, želi spoznati pošteno Slovenko od 20 do 30 let (lahko tudi vdova z 1 otrokom) radi ženitve. Ponudbe — po možnosti s sliko, katera bo vrnjena — poslati na upravo »Koroške kronike« pod značko »Srečna bodočnost«. 245

Šivalni stroj, lahko že rabljen, kupim. Ponudbe poslati na upravo »Koroške kronike«. 243

Poizvedbe:

Naprosam vsakogar, komur je kaj znano o Klein Juliju, trgovcu s steklom in porcelanom v Ljubljani, Wolfova ul. 4, naj sporoči na naslov: Klein Marija, D.P. Camp Kellerberg, B. IX/12, p. Feistritz a. D. 248